

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 10. detsember 2018
(OR. en)

15086/18

CFSP/PESC 1150
COPS 470
CSDP/PSDC 712
COHOM 161
RELEX 1047

MENETLUSE TULEMUS

Saatja: Nõukogu peasekretariaat

Saaja: Delegatsioonid

Eelmise dok nr: 14943/18

Teema: naised, rahu ja julgeolek

– Nõukogu järelused (10. detsember 2018)

Delegatsioonidele edastatakse lisas nõukogu järelused naiste, rahu ja julgeoleku kohta, mis võeti vastu nõukogu 3662. istungil 10. detsembril 2018.

NÕUKOGU JÄRELDUSED NAISTE, RAHU JA JULGEOLEKU KOHTA

NÕUKOGU võttis vastu järgmised järeldused:

1. Võrdõiguslikkus ja inimõigused on Euroopa väärtuste seas kesksel kohal ning on eraldiseisvad prioriteedid, mis on lõimitud kõigisse Euroopa Liidu poliitikavaldkondadesse. Nõukogu tuletab meelde Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide kohustust rakendada täielikult naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava, mis on esitatud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonis 1325 ja selle järelresolutsioonides, tagades selle täieliku arvessevõtmise ELi kõigis rahu, julgeoleku, inimõiguste, õigluse ja arengu toetamise püüdlustes seoses koostööga, mida EL teeb teiste piirkondlike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega ELi üldise strateegia alusel. Selleks lõimitakse sooline aspekt kõikidesse ELi poliitikavaldkondadesse, sealhulgas julgeoleku, konfliktide ennetamise ja lahendamise ning pikaajalise rahu tagamise valdkonda. Sellega seoses toetavad EL ja selle liikmesriigid naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamist ÜROs.
2. Nõukogu peab tervitatavaks ELi uut strateegilist lähenemisviisi naistele, rahule ja julgeolekule, mis tugineb 2008. aasta laiaulatuslikule lähenemisviisile naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 rakendamise suhtes ning asendab selle. ELi strateegilises lähenemisviisis naistele, rahule ja julgeolekule rõhutatakse vajadust võtta kooskõlas kestliku arengu tegevuskava 2030 ja selle kestliku arengu eesmärkidega ning arengukonsensusega konkreetseid kohustusi ja meetmeid ning kaasata, võimestada ja toetada naisi ja tütarlapsi eesmärgiga saavutada kestlik ja püsiv rahu ja julgeolek, mis on inimõiguste ja kestliku arengu lahutamatud komponendid. Lisaks peab nõukogu tervitatavaks seda, et strateegilises lähenemisviisis naistele, rahule ja julgeolekule käsitletakse konfliktidega seotud seksuaalset vägivalda soolise haavatavuse ja vägivalda jätkuna, mis on tihedalt seotud püsiva ebavõrdsuse ning soolise võrdõiguslikkuse, naiste ja tütarlaste inimõiguste laialdasema rikkumise, sealhulgas veebi-, digitaal- ja kübervägivallaga.

3. Nõukogu kinnitab veel kord, et strateegilist lähenemisviisi naistele, rahule ja julgeolekule rakendatakse kogu ELi välistegevuses ning sellest tulenevalt on see väliskonfliktide ja -kriiside suhtes kohaldatava tervikliku lähenemisviisi oluline osa, võttes arvesse ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 käsitlevas ÜRO ülemaailmses uuringus osutatud väljakutseid. Nõukogu tuletab meelde Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide kohustust jätkata soolise analüüsi kasutamist, koguda sooliselt eristatud andmeid (sealhulgas vähemalt soo, vanuse ja puude kohta) ning lõimida sooline aspekt (koos soolise tasakaalu ning soolise võrdõiguslikkuse ja naiste võimestamise saavutamise erimeetmetega) peamise strateegiana kõigisse poliitikaraamistikesse, sealhulgas välis- ja julgeolekupoliitika, arengu, kaubanduse, finants-, humanitaarabi, rände, kohtusüsteemi ja hariduse, aga ka vägivaldse äärmusluse ja terrorismi ennetamise ja tõkestamise valdkondadesse.
4. ELi strateegilises lähenemisviisis naistele, rahule ja julgeolekule määratakse kindlaks meetmed, mis võetakse peamistes valdkondades, nagu ennetus, kaitse, abi andmine ja konfliktidest taastumine, ning soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise ja soolise osaluse kui kahe üldise ja valdkonnaülese aspekti raames. Need meetmed on omavahel seotud ja võimendavad üksteist. Ka peab nõukogu tervitatavaks, et ELi strateegilises lähenemisviisis naistele, rahule ja julgeolekule on tunnustatud identiteetide mitmekesisust ja lõikuvaid elemente, sealhulgas on rõhutatud strateegia rakendamist kõigi poolt ja kõigi hüvanguks. Sellega seoses on oluline jätkata meeste ja poiste kaasamist positiivsete muutuste toomisse.
5. Nõukogu kinnitab, et ELi strateegilist lähenemisviisi naistele, rahule ja julgeolekule tuleks rakendada ELi poliitilise ja diplomaatilise juhtrolli kaudu, milles võimaldatakse naiste võrdväärset ja sisulist osalemist kogu ELi välistegevuses ja seda mitte ainult naiste õiguste, vaid igasuguses, sealhulgas rahu ja julgeoleku alases tegevuses.

6. Nõukogu kinnitab taas, et naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava eesmärk on tagada, et naiste ja tütarlaste õigusi, tegevust ja kaitset jälgitakse ja toetatakse alati enne konflikti, konflikti ajal ja pärast konflikti. Selliselt on naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava universaalselt kohaldatav ning seda tuleb seetõttu ellu viia nii Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide siseselt, kui ka välistegevuses, nii et meetmed saavad olla sidusad, usaldusväärsed ja mõjukad. Selle saavutamiseks lõimitakse sooline aspekt ja naiste osalemine kõikidesse kontekstidesse, alates konfliktianalüüsist kuni edasiste meetmeteni, sealhulgas dialoogi hõlbustamisse, vahendustegevusse, rahuläbirääkimistesse ning muudesse konfliktide ennetamise ja lahendamise vahenditesse. Samuti saavutatakse see, rakendades erimeetmeid, sealhulgas sõjaväelaste ja politseinike koolitust, mille eesmärk on sooline võrdõiguslikkus ning naiste ja tütarlaste võimestamine.
7. Nõukogu tuletab meelde, et naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamise eest vastutavad liikmesriigid ning kõik muud Euroopa Liidu osalejad, sealhulgas Euroopa välisteenistus, ELi delegatsioonid, Euroopa välisteenistuse peanõunik soolistes ning naisi, rahu ja julgeolekut puudutavates küsimustes, komisjoni talitused, ELi eriesindajad ning ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) missioonid ja operatsioonid, millel on võtmetähtsus naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegilise lähenemisviisi edendamisel ja rakendamisel. On oluline, et ELi strateegilist lähenemisviisi naistele, rahule ja julgeolekule rakendaksid üksused, kes säilitavad sidemed ELiga, näiteks Euroopa Liidu rahastatavad töövõtjad või organisatsioonid. Nõukogu rõhutab, kui oluline on, et liikmesriigid kajastaksid oma riiklike tegevuskavade väljatöötamisel ELi strateegilist lähenemisviisi naistele, rahule ja julgeolekule.
8. Nõukogu tervitab vastastikust täiendavust ja sünergiat ELi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava (GAP II) ning naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegilise lähenemisviisi vahel. Nõukogu rõhutab, et naisi, rahu ja julgeolekut käsitlev ELi strateegiline lähenemisviis ning GAP II on mõlemad asjakohased poliitilised raamistikud, et kaotada kõik diskrimineerimise ja vägivalla vormid, mille all naised ja tütarlapsed kannatavad. Lisaks innustab nõukogu Euroopa välisteenistust ja komisjoni talitust jätkuvalt uurima lihtsustatud, kasutajasõbralikke ja tõhusaid viise, kuidas seda valdkonda mõõta, jälgida, hinnata ja edusammudest aru anda.

9. Nõukogu jääb ka ootama täpse, konkreetse, mõõdetava ja saavutatava tegevuskava koostamist 2019. aasta esimeses kvartalis, et naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevat ELi strateegilist lähenemisviisi tõhusalt rakendada ja edendada. See tegevuskava tuleb viia vastavusse GAP II-ga.
10. Nõukogu peab tervitatavaks väljavaadet tugevdada ja luua partnerlusi ja liituseid muude rahvusvaheliste, mitmepoolsete ja piirkondlike organisatsioonidega ning eelkõige ettepanekut kehtestada ametlikud platvormid kõikidel tasanditel tehtavaks koostööks. Need peaksid hõlmama asjakohaste foorumite loomist, et vahetada kogemusi ja parimaid tavasid ning suurendada suhtlust spetsialistide, sealhulgas sooküsimustes nõustajate ning naiste, rahu ja julgeoleku alaste teabekeskuste vahel, samuti naissoost vahendajate olemasolevate võrgustike toetamist, et naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevat ELi strateegilist lähenemisviisi tõhusalt ja jätkusuutlikult rakendada.
11. Nõukogu tunneb heameelt kaasava protsessi üle, mida naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegilise lähenemisviisi ettevalmistamisel ja koostamisel järgitakse dialoogi pidamisel komisjoni talituste, ELi liikmesriikide, ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) missioonide ja operatsioonide sooküsimustes nõustajate, kodanikuühiskonna partnerite, akadeemiliste ringkondade esindajate ning teiste mitmepoolsete ja piirkondlike partneritega. Kaasav lähenemisviis peaks ka tulevastes strateegia väljatöötamise protsessides jääma standardseks töötavaks.
12. Nõukogu toonitab, kui tähtis on tihe partnerlus ja koostöö kolmandate riikide, partnerite ja kodanikuühiskonnaga, sealhulgas kohalike, piirkondlike ja rahvusvaheliste kodanikuühiskonna organisatsioonide, rohujuure tasandi aktivistide ja naiste õiguste organisatsioonidega, kõigil naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegilise lähenemisviisi rakendamise etappidel ning kogu poliitilise tsükli vältel alates kavandamisest kuni hindamiseni. Selline koostöö peaks toimuma kaasavalt ja objektiivselt.
13. Nõukogu kutsub kõrget esindajat tulema selle teema juurde tagasi ja andma aru ELi mitteametliku naiste, rahu ja julgeoleku rakkerühma tegevusest ja edusammudest ning kõige tõhusamatest viisidest ja konkreetsetest sammudest, et saavutada ELi üldised eesmärgid, mis puudutavad soolist võrdsuslikkust, naiste võimestamist ning naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava täielikku rakendamist.

Euroopa välisteenistus, november 2018**ELi strateegiline lähenemisviis naiste, rahu ja julgeoleku küsimusele
2018****Kokkuvõte**

ELi strateegiline lähenemisviis naiste, rahu ja julgeoleku teemale koostati tulenevalt Euroopa Liidu liikmesriikide taotlusest ja seda koordineeris Euroopa välisteenistus, konsulteerides kõigi asjaomaste sidusrühmadega ELi institutsioonilisel tasandil. See kajastab ELi lakkamatut pühendumist ja jõupingutusi, et tõhusalt rakendada naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevat ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 ja selle järelmeetmetena vastu võetud soolise võrddõiguslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamist käsitlevaid resolutsioone. ELi strateegilisse lähenemisviisi on koondatud kogu valdkonnas omandatud teadmised, parimad tavad ja saadud kogemused ning selle eesmärk on tugevdada kõiki etappe selles pürgimuses, mille tulemusena võetakse konkreetsemaid ja terviklikumaid meetmeid naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava tugevdamiseks ja rakendamiseks nii ELi siseselt kui ka kõigis ELi välissuhetes. Samuti näitab see, kuidas naiste, rahu ja julgeoleku valdkonna tegevust tugevdatakse kõigi soolise võrddõiguslikkuse alaste ELi poliitikaraamistikega.

Sooline võrddõiguslikkus on põhimõte, mis figureerib kõigi ELi institutsioonide kogu sise- ja välistegevuses ning see on integreeritud ELi poliitikameetmetesse, strateegiatesse, tegevuskavadesse ja projektidesse arengu, humanitaarabi, hariduse, rände ja muus vallas.

ELi strateegilises lähenemisviisis tunnistatakse soolist võrddõiguslikkust ja naiste mõjuvõimu suurendamist konflikttsükliga (ennetamine, ohjamine ja lahendamine) tegelemise eeltingimusena; selles analüüsitakse ELi tegevust ja esitatakse selle kohta näiteid ning nähakse ette viis naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava kõige tulemuslikumaks rakendamiseks.

ELi strateegiline lähenemisviis loob tugeva aluse, et saavutada naiste ja meeste võrddõiguslikkus, mis on üks Euroopa Liidu põhiväärtustest, kaasates, võimestades ja kaitses naisi ja tütarlapsi, et saavutada rahu ja julgeolek.

ELi strateegiline lähenemisviis rõhutab naiste juhtpositsiooni ja tegevusvõimekuse tähtsust kõigis rahu ja julgeolekuga seotud poliitikavaldkondades ja programmitöös. Selle eesmärk on tagada, et mitmekesise ja muutuva taustaga naistel ja tütarlastel on õigus osaleda võrdselt ja sisuliselt konfliktide ennetamises ja lahendamises ning konfliktidega seotud vägivalla, sealhulgas igasuguse seksuaalse ja soolise vägivalla ennetamises. Lisaks kaastakse ELi strateegilise lähenemisviisiga ka mehed ja poisid kui positiivsete muutuste toojad, käsitledes vajadust käsitleda ja muuta soolisi stereotüüpe ja ühiskondliku tõrjutuse mehhanisme.

Dokumendi esimeses osas sätestatakse naiste, rahu ja julgeoleku alase ELi strateegilise lähenemisviisi aluspõhimõtted. Selles toonitatakse naiste, rahu ja julgeoleku teema universaalsust, selle siduvat olemust ja asjaolu, et seda peavad rakendama kõik ELi osalejad ja kõik liikmesriigid ning et seda tuleb järgida ka suhtluses kolmandate riikidega. Samuti kehtestatakse selles soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise, osaluse, ennetuse, kaitse ning abi andmise ja taastumise põhikomponendid. Koos meeste ja naiste täielikku võrdõiguslikkust käsitlevate ELi normatiivsete raamistikega rõhutatakse tugevalt soolise analüüsi keskset rolli ja sooperspektiivi süvalaiendamist.

Teises osas tehakse kindlaks konkreetsed valdkonnad, kus on vajalik naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava tõhusam rakendamine, sealhulgas näiteks kohaliku, riikliku ja piirkondliku isevastutuse tugevdamine, suutlikkuse suurendamine ja koolitus ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord.

Põhilised ELi strateegilise lähenemisviisi aspektid on järgmised:

- Rõhu asetamine naiste juhtpositsioonile, õigustele ja tegevusvõimekusele kõigis rahu ja julgeolekuga seotud poliitikavaldkondades ja programmitöös, tunnistades mitmekesise ja muutuva taustaga naiste, meeste, tüdrukute ja poiste rolli rahu ja soolise võrdõiguslikkuse edendamisel ja vägivaldsete konfliktide ennetamisel ja lahendamisel ning igas vormis vägivalda, sealhulgas seksuaalse ja soolise vägivalda ennetamisel. See kehtib rahu taastamise ja otsustusprotsesside puhul kõigis ELi välistegevuse aspektides, muu hulgas ÜJKP missioonide ja operatsioonide puhul, ja kõigis poliitikavaldkondades.
- Kohustus analüüsida ja käsitleda konflikti ja soolise ebavõrdsuse soolisi algpõhjuseid ELis ja väljaspool ELi iga ELi meetme varajase planeerimise etapis.
- Et EL osutuks selles valdkonnaks edukaks, on kesksel kohal kohalike, riiklike ja rahvusvaheliste kodanikuühiskonna organisatsioonide, kaasa arvatud naiste rühmituste ja selliste rohujuure tasandi aktivistide täielik (poliitiline ja rahaline) toetamine, kes aitavad rajada rahu, võidelda vägivaldsete soonormide vastu ja hoida ära seksuaalset ja soolist vägivalda. See hõlmab ELi suhteid kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kus juhtrollides on, strateegiat kujundavad, kohalikku isevastutust edendavad ning riigi suutlikkust aitavad suurendada naised.
- Kohustus lõimida soolisel analüüsil põhinev sooperspektiiv süstemaatiliselt kõigisse rahu ja julgeolekuga seotud valdkondadesse ja meetmetesse, sealhulgas igasugusesse poliitilisse ja strateegilisse ning inimõigusalasesse dialoogi, kogu seotud poliitikakujundamisse ja poliitilistesse otsustusprotsessidesse, teadusuuringutesse, analüüsidesse ja hindamisse, kavandamisse ja läbiviimisesse, aga ka asjaomastesse järelevalve-, hindamis- ja aruandlusprotsessidesse.

- Sooline võrdõiguslikkus kui ELi kogu välistegevuse üks põhieesmärke, muu hulgas arengu, vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise, terrorismivastase võitluse ja rände puhul.
- Sooperspektiivi lõimimine süstemaatiliselt kõigisse ELi konfliktiennetuse ja rahu kindlustamise algatustesse/mehhanismidesse ning rakenduspartneritele suunatud ELi nõuetesse. Tagada eri taustaga naiste ja meeste, tüdrukute ja poiste võimalike eriomaste olukordade, kogemuste ja vajaduste arvessevõtmine kogu projektitsükli vältel.

Sel viisil asetab ELi strateegiline lähenemisviis naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika kõigi valdkondade keskmesse, olles vajalik vahend, et tagada naiste ja tütarlaste õiguste, tegevusvõimekuse ja kaitse pidev austamine ja toetamine ning kinnitada, et igas vanuses naistele on tagatud sisuline ja võrdne roll otsuste tegemisel konfliktiennetuse, rahu taastamise, rahu kindlustamise ja konfliktijärgse rehabilitatsiooni kõigis etappides.

Sissejuhatus

1. Naiste ja meeste võrdõiguslikkus on üks ELi põhiväärtusi, mis on sätestatud ELi aluslepingutes ja ELi põhiõiguste hartas¹, kus konkreetselt keelatakse diskrimineerimine. Soolise võrdõiguslikkuse tegevuskavas aastateks 2016–2020 (GAP II²) sätestatakse, et EL peab edendama meeste ja naiste võrdõiguslikkust kõigis oma tegevustes ning tagama, et seda nõuet rakendatakse kõigis poliitikavaldkondades. Pekingi tegevusprogrammis (BPfA, 1995³) on märgitud, et soolise võrdõiguslikkuse saavutamisel on määrav tähtsus soolisel tasakaalul ja soolisel võrdõiguslikkusel. Konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta⁴ on aluseks naiste ja meeste võrdõiguslikkuse tegelikkuseks muutmisele, tagades, et naistel on võrdne juurdepääs poliitilisele ja avalikule elule, samuti haridusele, tervisele ja tööhõivele ning võrdsed võimalused nendes valdkondades. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava⁵ ülemaailmsel, piirkondlikul ja riiklikul tasandil rakendamise ELi poliitika on täielikult kooskõlas nendes dokumentides sätestatud väärtuste ja kohustustega.

---

¹ Euroopa Liidu põhiõiguste harta (2012/C 326/02), (ELT C 326, 26.10.2012, lk 391).

² Sooline võrdõiguslikkus ja naiste mõjuvõimu suurendamine: naiste ja tütarlaste elu muutmine ELi välissuhete kaudu aastatel 2016–2020, (SWD(2015) 182 final), 21. september 2015 (ELi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava aastateks 2016–2020). Selles tegevuskavas kehtestatakse nõuded soolise võrdõiguslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamise alaste ELi kohustuste täitmiseks seoses partnerriikidega ja kõikides ELi välissuhetes. See hõlmab eelkõige arengumaades, laienemisprotsessis osalevates riikides ja naaberriikides, sealhulgas ebakindlas, konfliktijärgses ja hädaolukorras olevates riikides toimuvat komisjoni ja Euroopa välisteenistuse tegevust, millesse on kaasatud partnerriigid, samuti ELi liikmesriikide võetavaid meetmeid.

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/150921_final_swd_gap.pdf.

³ ÜRO neljas naiste maailmakonverents: võrdõiguslikkuse, arengu ja rahu tegevusprogramm, 1995. Konverentsi deklaratsioon: Pekingi deklaratsioon ja tegevusprogramm. 1979. aastal ÜRO Peaassambleel vastu võetud ÜRO resolutsioon 34/180.

⁴ Naiste, rahu ja julgeoleku küsimustega tegeleva mitteametliku ELi rakkerühma andmetel peetakse naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskavale osutamisel silmas järgmisi ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioone: ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonid 1325 (2000), 1820 (2009), 1888 (2009), 1889 (2010), 1960 (2011), 2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015), 2272 (2016) ja 2331 (2016).

2. ELi üldises välis- ja julgeolekupoliitika strateegias (edaspidi „üldine strateegia“⁶) kinnitatakse veel kord, et EL tunnistab ja edendab naiste rolli rahualastes jõupingutustes, muu hulgas vajadust naistepoolse juhtimise järele, alates naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide rakendamisest kuni ELi sisese soolise tasakaalu parandamiseni. Samuti on üldise strateegia eesmärk suurendada naiste osalemist välispoliitika kujundamisel. Lisaks leppis Euroopa Ülemkogu kokku, et naiste, rahu ja julgeoleku teema ning soolise võrdsuslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamise peaks üldise strateegia rakendamisel jätkuvalt lõimima kõigisse poliitikavaldkondadesse. See hõlmab julgeoleku ja kaitse valdkond, investeerimist riikide ja ühiskondade vastupanuvõimesse ning konfliktidele ja kriiside käsitlemiseks integreeritud lähenemisviisi⁷ loomist.

---

⁶ Euroopa Liidu Nõukogu. Euroopa Liidu üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia (10715/16), 28.6.2016.

⁷ Integreeritud lähenemisviis on esitatud ELi üldises strateegias. Euroopa välisteenistus (juuni 2016). Ühtne visioon, ühine tegevus. Tugevam Euroopa: Euroopa Liidu üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia.

3. Euroopa konsensus arengu küsimuses⁸ hindavad EL ja selle liikmesriigid naiste ja tütarlaste olulist rolli arengu ja muutuste toojana, sealhulgas rahu tagamisel, konfliktide lahendamisel ja humanitaartegevuses. Sarnaselt toonitatakse Euroopa konsensus humanitaarabi valdkonnas⁹ sooliste kaalutluste humanitaarabisse integreerimise tähtsust ja tunnistatakse, et naiste aktiivne osalemine humanitaarabis on väga oluline ning et EL kohustub seda osalust edendama. Samuti märgitakse Euroopa konsensus humanitaarabi valdkonnas, et kaitsestrateegiad seksuaal- ja soopõhise vägivalla vastu tuleb lisada kõikidesse humanitaarabi aspektidesse. Lisaks seab Euroopa arengukonsensus¹⁰ ELile ja selle liikmesriikidele kohustuse käsitleda kõik konflikti- ja konfliktijärgses olukorras aset leidva seksuaalse ja soolise vägivalla ennetamise ja sellisele vägivallale reageerimise tahkusi ning toetada naisi kui positiivseid osalejaid konfliktide ennetamises ja lahendamises, abi andmises ja konfliktidest taastumises ning kestva rahu ülesehitamises. Peale selle kinnitatakse Euroopa arengukonsensus, et EL ja selle liikmesriigid tagavad, et sooperspektiivi võetakse kõigis poliitikavaldkondades süstemaatiliselt arvesse. See aitab saavutada kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärgi ja kestliku arengu eesmärgi,¹¹ muu hulgas soolist võrdõiguslikkust käsitlevat kestliku arengu eesmärki nr 5 ning rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi käsitlevat kestliku arengu eesmärki nr 16. EL suurendab nendest kohustustest lähtuvalt oma jõupingutusi, et saavutada sooline võrdõiguslikkus ja naiste mõjuvõimu suurendamine, näiteks tagades ja tehes võimalikuks naiste ja naisteorganisatsioonide mõjusa ja aktiivse osalemise otsuste tegemisel.

⁸ Euroopa uus arengukonsensus „Meie maailm, meie väärikus, meie tulevik“. Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate, Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni ühisavaldus (ELT C 2017, 30.1.2008, lk 1) (Euroopa arengukonsensus). Euroopa arengukonsensus käsitletakse soolist võrdõiguslikkust ja naiste mõjuvõimu suurendamist ELi arengukoostöö määrava tähtsusega valdkondadeülese teemana. Kestliku arengu tegevuskavaga 2030 on sooline võrdõiguslikkus pandud kindlalt kestliku arengu eesmärkide keskmesse, ning mitte ainult tänu soolist võrdõiguslikkust käsitlevale kestliku arengu eesmärgile nr 5 ning rahumeelseid ühiskondi käsitlevale kestliku arengu eesmärgile nr 16, vaid sellest on tehtud ka läbiv element, millel on keskne tähtsus kõigi 17 kestliku arengu eesmärgi saavutamisel. https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/european-consensus-on-development-final-20170626_en.pdf.

⁹ Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate, Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni ühisavaldus: Euroopa konsensus humanitaarabi valdkonnas (2008/C 25/01), 30.1.2008.

¹⁰ Vt joonealune märkus 8.

¹¹ ÜRO Peaassamblee, „Muudame oma maailma: säästva arengu kava aastani 2030“, 21. oktoober 2015, A/RES/70/1.

Mis on naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava?

4. Uues naiste, rahu ja julgeoleku ELi strateegilises lähenemisviisis (edaspidi „strateegiline lähenemisviis“) on sätestatud naiste, rahu ja julgeoleku alase ELi poliitika üldpõhimõtted ja prioriteedid, selle üldised eesmärgid, ühised määratlused ja selle rakendamist käsitlev ELi ühine lähenemisviis. Sellega tagatakse sidusus erinevate ELi välistegevuse vahendite vahel ja nende siseselt ja ka sellise välistegevuse järjepidevus nagu konfliktide ennetamine, kriisiohjamine ning konfliktijärgne ülesehitus ja areng. Lisaks antakse strateegilises lähenemisviisis suunised selle kohta, kuidas tagada, et ELi välistegevuses austatakse täielikult soolise võrdõiguslikkuse, naiste mõjuvõimu suurendamise ning naiste, rahu ja julgeoleku alast ELi terviklikku poliitikaraamistikku. Selle rakendamine hõlmab kõiki asjaomaseid ELi osalejaid: kõrge esindaja / Euroopa Komisjoni asepresident, keda abistab Euroopa välisteenistus (sealhulgas ELi delegatsioonid), Euroopa Komisjoni asjaomased talitused, ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) missioonid ja operatsioonid ning ELi eriesindajad. Peale selle eeldatakse, et kõik osalejad, kellega ELil on sidemed, nagu näiteks alltöövõtjad, ELi rahastatavad organisatsioonid ja rakenduspartnerid, järgivad strateegilist lähenemisviisi võimalikult suurel määral.

5. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava, mis koosneb ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonist 1325 (2000) ja selle järelmeetmetena vastu võetud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidest¹², laiendab traditsioonilise julgeolekupoliitika tegevusulatust, toonitades rahu ja julgeoleku soolist mõõdet. Sellisel kujul kehastab ja stimuleerib see olulist paradigma muutust küsimuses, kuidas tuleks saavutada rahu ja julgeolek ning seda säilitada. Selles ei keskenduta mitte üksnes naiste ja tütarlaste kaitsmisele konfliktiga seotud vägivalla eest, vaid ka naiste õigusele osaleda otsustusprotsessides. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskavas rõhutatakse, et sooline võrdsuslikkus on rahu ja julgeoleku teemades sügaval sees ning sooperspektiiv on rahu ja julgeoleku lahutamatu osa. Lisaks on selles märgitud, et konfliktide ennetamisel on määrav tähtsus soolise vägivalla algpõhjustega tegelemisel.
6. Tegevuskava püüab hõlmata kõiki soo ja konflikti vahelise seose aspekte, kuid selle tähtsus ei piirdu konfliktiolukordadega. Selle eesmärk on tagada, et naiste ja tütarlaste õigusi, tegevusvõimekust¹³ ja kaitset järgitakse ja toetatakse enne ja pärast konflikti ja konflikti ajal ning et igas vanuses naiste jaoks tagatakse kõigis rahu taastamise ja rahu kindlustamise etappides sisuline ja võrdne roll otsuste tegemisel. Seepärast on naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava kogu ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika¹⁴ keskmes.

---

¹² Uue naiste, rahu ja julgeoleku ELi strateegilise lähenemisviisi rakendamise raames naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskavaga tehtavale tööle osutamisel peetakse silmas järgmisi ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioone: ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonid 1325 (2000), 1820 (2009), 1888 (2009), 1889 (2010), 1960 (2011), 2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015), 2272 (2016) ja 2331 (2016).

¹³ Maailmapank määratleb tegevusvõimekust kui üksikisiku (või rühma) võimet teha tõhusaid valikuid ja muuta need valikud soovitud tulemusteks. Tegevusvõimekust võib käsitada kui protsessi, mille kaudu naised ja mehed rakendavad oma võimeid, et kasutada ära majanduslikke võimalusi soovitud tulemuste saavutamiseks. Naiste tegevusvõimekuse edendamine, <http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2012/Resources/7778105-1299699968583/7786210-1315936222006/chapter-4.pdf>.

¹⁴ Muu hulgas hõlmab see varajast hoiatamist, konfliktide ennetamist, vahendamist, konflikti lahendamist ja lepitamist, kriisile reageerimist ja stabiliseerimist, riigi ülesehitamist / julgeolekusektori reformi, desarmeerimist, massihävitusrelvade leviku tõkestamist ja relvastuskontrolli, rahuvalvet, rahu taastamist ja rahu kindlustamist, vägivaldse äärmusluse ja terrorismi ennetamist ja selle vastu võitlemist, humanitaar- ja arenguabi ning poliitilist tegevust seoses konflikti- ja ebakindlate olukordadega.

7. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava on universaalselt kohaldatav ja seetõttu peavad seda rakendama kõik ELi osalejad ja liikmesriigid ning seda tuleb järgida ka kolmandate riikidega toimuva suhtluse raamistikus. Seda kohustust tuleb austada ja püüda pidevalt täita ka kahepoolse koostöö raames ja rahvusvahelistel foorumitel. Et ELi sisene ja välispoliitika oleksid sidusad ja ELi välistegevus oleks usaldusväärne ja mõjus, on oluline toetus naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava nii sise- kui ka välismõõtmele. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava viiakse ellu, integreerides sooperspektiivi kõikidesse rahu ja julgeoleku analüüsidesse ja edasistes meetmetesse ning rakendades konkreetseid meetmeid, millega toetatakse soolist võrdõiguslikkust ning naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamist.
8. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava nõuab sooliste kaalutluste süstemaatilist arvessevõtmist rahu ja julgeolekuga seotud küsimustes. Selles käsitletakse naiste sisulise ja võrdse osalemise tähtsust igat liiki konfliktide ennetamises, mitte üksnes selliste konfliktide puhul, mis on otseselt seotud naiste või sooga seotud küsimustega. See hõlmab konflikti lahendamist, vahendamist, rahu kindlustamist, rahuvalvet, humanitaartegevust ja konfliktijärgset ülesehitust, sealhulgas demobiliseerimist, desarmeerimist, taasintegreerimist ning julgeolekusektori reformi. Samuti rõhutatakse naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskavas vajadust ennetada seksuaalset ja soolist vägivalda ning kaitsta naisi ja tütarlapsi selle eest. Selles esitatakse seisukoht, et seksuaalne vägivald võib olla sõjakuritegu, inimsusvastane kuritegu või genotsiid (Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi¹⁵ kohaselt). Seega keskendutakse naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskavas ohvrite õigusele kohtumõistmisele ja õiguskaitsele seoses seksuaalse ja soolise vägivallaga ning rõhutatakse, et tähtis on teha lõpp karistamatusele selliste kuritegude puhul. Lisaks annab see igale isikule, kes on kannatanud seksuaalse vägivalla all, sealhulgas vägistamise tagajärjel sündinud lastele, õiguse saada juurdepääs põhjalikule tervishoiuteabele ja tervishoiuteenustele. See hõlmab juurdepääsu reproduktiivtervishoiule, õigusemõistmisele ja kahjude hüvitamisele ning õigust turvalisusele, õigust mitte kannatada mitmekordselt ja õigust mitte olla kõrvale jäetud või kõrvale tõrjutud.

---

¹⁵ Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuut. Statuudi võttis 17. juulil 1998 vastu ÜRO täievoliliste esindajate Rahvusvahelise Kriminaalkohtu loomise diplomaatiline konverents. See jõustus 1. juulil 2002.

9. Kuigi ELi laiaulatuslik lähenemisviis ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 182016 rakendamisele on kaasa toonud edulugusid ja suurema tähelepanu soolisele võrdõiguslikkusele ELi jõupingutustes, mida tehakse konfliktide ennetamise, lahendamise ja kriisiohje vallas, on vaja veel palju teha, tegutsedes jõulisel viisil ELi kõrgeimal tasandil, tagades naiste sisulise osalemise neis protsessides ning integreerides sooperspektiivi süstemaatiliselt kõigisse poliitikavaldkondadesse. Näiteks ei ole veel saavutatud eesmärki, et kõikidel ELi liikmesriikidel on riiklik tegevuskava, milles käsitletakse naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava nii sise- kui ka välismõõdet, eraldatakse konkreetset vahendit ja nähakse ette parlamentaarne järelevalve. Peale selle on tõhustatud meetmete prioriteetseteks valdkondadeks jätkuvalt välistegevuse määrava tähtsusega poliitikavaldkonnad, muu hulgas vägivaldse ekstremismi ennetamine ja selle vastu võitlemine, terrorismivastane võitlus ja rändega seotud üldised küsimused.
10. Paljude naiste, eriti noorte naiste roll ühiskonnas on jätkuvalt piiratud. Samas kui põhieesmärkideks jäävad naiste julgeolek ja turvalisus, tugevdab keskendumine üksnes kaitsele potentsiaalselt naiste ja tütarlaste tajumist ainult passiivsete konfliktiohvritena ja vägivalda soolised algpõhjused jäävad tähelepanuta. Kuigi on oluline teadvustada ja käsitleda naiste ja tüdrukute erinevaid konfliktikogemusi, sealhulgas seoses seksuaalse ja soolise vägivaldaga, on ülimalt tähtis toetada nende tööd rahu kindlustamisel ja kaasata neid rahu loojate ja kujundajatena. Siiski ei tohiks naisi automaatselt pidada rahu loojateks, sest neil on konfliktides mitmesugused rollid ja nad võivad olla ka võitlejad ja vägivalda toimepanijad. On vaja diferentseeritud lähenemisviisi konfliktile.

---

¹⁶ Naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 rakendamine ELi poolt – laiaulatuslik lähenemisviis (15671/1/08 REV 1), 1. detsember 2008 (laiaulatuslik lähenemisviis naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 ELi poolse rakendamise kohta).

11. Kuigi lõplik vastutus naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamise eest lasub ELi liikmesriikidel, on naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegilise lähenemisviisi kohaselt oluline roll kõigil ELi osalejatel, kaasa arvatud delegatsioonidel.
12. Käesolev dokument põhineb naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 ELi poolse rakendamise laiaulatuslikust lähenemisviisist saadud õppetundidel ja kogemustel ning ELi liikmesriikide, partnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide saadud õppetundidel ja kogemustel.
13. EL on jätkuvalt pühendunud sellele, et tegutseda naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava täielikul rakendamisel ülemaailmse liidrina. EL on samuti pühendunud konflikti sooliste algpõhjuste ja soolise ebavõrdsuse algpõhjuste analüüsimisele ning konflikti ja soolist ebavõrdsust õhutavate normide muutmise soodustamisele ja toetamisele.

Peamised eesmärgid ja nõuded

14. ELi strateegiline lähenemisviis naiste, rahu ja julgeoleku teemale rõhutab naiste juhtpositsiooni ja tegevusvõimekust kõigis rahu ja julgeolekuga seotud poliitikavaldkondades ja programmitöös. Sellega tagatakse, et mitmekesise taustaga naistel ja tütarlastel on õigus osaleda võrdväärselt ja sisuliselt konflikti ennetamises ja lahendamises ning konfliktidega seotud vägivalla, sealhulgas igasuguse seksuaalse ja soolise vägivalla ennetamises. Lisaks kaasatakse naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegilise lähenemisviisi alusel ka mehi ja poisse kui positiivsete muutuste toojaid, käsitledes vajadust käsitleda ja muuta soolisi stereotüüpe ja ühiskondliku tõrjutuse mehhanisme.
15. EL edendab ja kaitseb kõigi naiste ja tütarlaste inimõiguste täielikku kasutamist ning suurendab naiste ja tütarlaste mõjuvõimu vastavalt oma väärtustele ja põhimõtetele. See on rahu, julgeoleku, inimõiguste ja kestliku arengu olemuslik osa, samuti võttes arvesse kestliku arengu tegevuskava 2030 ja selle kestliku arengu eesmäärke.

16. See hõlmab järgmist:

- a. Rõhutada, et sooline võrdõiguslikkus, inimõigused ning naiste sisuline ja võrdne osalemine on kogu ELi välistegevuse üks keskne eesmärk. See hõlmab programmitöös esinevate struktuursete ebavõrdsuste mõistmist ja käsitlemist ning meeste ja poiste ja samuti naiste ja tütarlaste kaasamist programmitöösse, otsuste tegemisse, rakendamisse, järelevalvesse ja hindamisse.
- b. Anda innustust ja toetust eesmärgiga kujundada ja tagada poliitiline tahe ja pühendumus rakendada naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava kolmandates riikides, kus EL ja selle liikmesriigid tegutsevad.
- c. Jätkata jõupingutusi, et mõista naiste vastu suunatud vägivalda ja diskrimineerimise algpõhjuseid ning vähendada mis tahes kujul esinevat naiste ja tütarlaste vastast vägivalda ja diskrimineerimist ELis ja väljaspool seda, samal ajal rõhutades naiste tegevusvõimekust ohvriks olemise asemel kui esimest sammu ebastabiilsest piirkonnast pärit naiste sisulisel ja võrdsel alusel kaasamisel.
- d. Soodustada kõikide kahjulike tavade, eelkõige endast inimõiguste rasket rikkumist ja naiste füüsilise puutumatuse rikkumist kujutava naiste suguelundite moonutamise ning lapsega sõlmitava, varajase ja sundabielu kaotamist.¹⁷
- e. Tagada piisav ja hõlpsalt kättesaadav rahastamine konfliktide ennetamise ja rahu kindlustamise algatuste jaoks kogu maailmas, sealhulgas konflikti teisendamise alaste pikaajaliste lähenemisviiside jaoks.

---

¹⁷ Pidades silmas kestliku arengu eesmärki 5.3.

- f. Tagada naiste sisuline ja võrdne osalemine rahu- ja otsustusprotsessides ELi kõikide välistegevuse vahendite kontekstis ning ELi ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonides ja operatsioonides, vältides samas meeste ja naiste rolli puhul sooliste stereotüüpide põhiste eelduste tegemist.
- g. Kujundada ühine ELi arusaam ja kava naiste, rahu ja julgeoleku prioriteetide ja sihtvaldkondade jaoks, tuginedes rakendamisel, isevastutusel ja juhtimisel esinevatele peamistele võimalustele ja väljakutsetele. Strateegilise lähenemisviisiga püütakse kõigi ELi ja liikmesriikide tasandi rakendamisstruktuuride vahel, kaasa arvatud ELi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava aastateks 2016–2020 (GAP II¹⁸) rakendamisel, saavutada sidusus, sünergia ja vastastikune täiendavus.
- h. Toetada Euroopa välisteenistuse peanõunikku sooküsimustes ja ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 küsimustes ning võimaldada tema tegevust, et aidata tõhusalt kaasa naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegilise lähenemisviisi rakendamisele ja seda koordineerida.
- i. Edendada positiivse maskuliinsuse¹⁹ alast tegevust ja toetada soolistele stereotüüpidele vastu töötavaid meetmeid.
- j. Investeerida sootundlikku noorte rahu kindlustamise²⁰ alasesse töösse, milles keskendutakse nii noortele naistele kui ka noortele meestele. Edendada positiivset, soolisel võrdõiguslikkusel põhinevat ja mittevägivaldset maskuliinsust, mis on oluline samm rahumeelsete ja kaasavate ühiskondade soodustamise suunas. Noorus on ülitähtis etapp, kus kujuneb noorte inimeste arvamus iseendast ning suurt mõju avaldavad perekonnad, vanemad, haridustöötajad, usujuhid ja eakaaslased.

---

¹⁸ Samuti soolise võrdõiguslikkuse teise tegevuskava jätkumine pärast selle rakendamise lõplikku hindamist, nagu nõutakse tegevuskavas endas ja mis on tegevuskava jätkamise aluseks.

¹⁹ Termin „positiivne maskuliinsus“ tähendab käitumislaidi ja -mudeleid, mis laiendavad stereotüüpset maskuliinsuse kuvandit, mis osutab karmile, vägivaldsele ja mitteemotsionaalsele olemusele. Positiivne maskuliinsus aitab kaasa sooliste stereotüüpide lammutamisele ja seega sotsiaalsetes struktuurides esineva soolise ebavõrdsuse kaotamisele.

²⁰ ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonid nr 2250 (2016) ja 2419 (2018) noorte, rahu ja julgeoleku kohta.

- k. Anda läbipaistvat ja kaasavat poliitilist ja rahalist toetust kohalikele rohujuure tasandi kodanikuühiskonna organisatsioonidele, muu hulgas kohalikele naisorganisatsioonidele, liikumistele ja algatustele, mille eesmärk on rahu kindlustamine, ning töötada vastu vägivalda soodustavate soonormidele viisil, mis on kohandatud vastavalt kodanikuühiskonna osalejate ja asjaomaste kasusaajate vajadustele.
- l. Kaasata aktiivselt kodanikuühiskonna organisatsioone, kaasa arvatud naiste õiguste organisatsioone ning kohalikke ja rahvusvahelisi naiste rühmasid kogu poliitikatsükli vältel (kavandamisest hindamiseni), vastandatuna üksnes „paneme linnukese kirja“-suhtumisele konsulteerimise või rakendamise puhul.
- m. Suurendada toetust ebakindlat olukorda ning vägivaldset ja relvastatud konflikti põhjustavate soopõhiste elementide kindlakstegemisele ja käsitlemisele. Seni on sooküsimuste ja rahu kindlustamise alastes uuringutes keskendunud peamiselt vägivaldsete konfliktide sooga seotud mõjule, kuid suhteliselt vähe tähelepanu on pööratud vägivaldse ja relvastatud konflikti soopõhiste elementidele ja algpõhjustele. Üks näide on määrava tähtsusega arusaamine sellest, kuidas mõjutavad konflikti soonormid ja -rollid, ning ka põhjalikum keskendumine identiteetide omavahel seotud eri elementide nagu vanuse, rassi, etnilise päritolu, rahvuse, ühiskonnaklassi, seksuaalse sättumuse, võimete, usu või veendumuse, linna-/maapiirkonda kuulumise ja soo koostoimele.
- n. Tegelda probleemidega, mis on seotud institutsionaalse lähenemisega soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamisele, muu hulgas vastupanuga, vähese mõistmisega ja koolitusega ning *status quo* säilitamisega.
- o. Vältida instrumentaliseerimist, tunnustades naiste õigusi iseseisvate õigustena, seejuures tagades, et kogu programmitööd hinnatakse soolise võrdõiguslikkuse aspektist ja et see annaks tõendatava panuse soolise võrdõiguslikkuse tagamisse.
- p. Tunnistada, et nii naistel, meestel, tütarlastel kui ka poistel on rahu, julgeoleku ja soolise võrdõiguslikkuse saavutamisel oluline roll.

Naiste, rahu ja julgeoleku alase ELi strateegilise lähenemisviisi põhimõtted

Sise- ja välispoliitika ühendamine

17. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava on universaalselt kohaldatav ning seetõttu peavad seda süstemaatiliselt rakendama kõik ELi osalejad ja liikmesriigid nii oma sise- (nt riigisiseseid, kohtu- ja inimressursid) kui ka välispoliitikas (nt välis- ja julgeoleku-, kaubandus- ja rändepoliitika), -programmides ja -tegevuses.
18. Paljud naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava ELis rakendamiseks ette nähtud riigi tasandi raamistikud, nagu riiklikud tegevuskavad ja samaväärsed strateegilised dokumendid, tunduvad olevat mõeldud riigiväliseks rakendamiseks, eriti konfliktidega seotud olukordades, nagu konfliktide ennetamine, lahendamine ja rahu kindlustamine. Sellega varjutatakse teadlikult või mitteteadlikult ühte olulist aspekti selles valdkonnas – asjaolu, et valdav enamik küsimusi on vahetult riigisiseseid. Väga paljud praktilised näited annavad tunnistust sellest, et naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava on riigisisesele asjakohane, alustades riigisiseste naisorganisatsioonide ja -liikumiste, sealhulgas pagulase või sisserändaja staatusega naiste ühenduste ja inimõiguste kaitsjate toetamisest ning lõpetades neile tegevuskavas osalemise võimaldamisega²¹. On ka näiteid sooperspektiivi lõimimisest varajase hoiatamise süsteemidesse ja struktuuridesse, et tugevdada seotust naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava ning näiteks terrorismivastase ja vägivaldse äärmuslusega võitlemise tegevuskavade vahel ning partnerlusi kodanikuühiskonna esindajate, erasektori ja akadeemiliste ringkondadega. Lisaks tuginevad liikmesriikide tegevuskavad riigisisestele kohustustele, mis puudutavad soolise võrdõiguslikkuse rakendamist kooskõlas asjakohaste ELi poliitikavaldkondadega, näiteks sooline võrdõiguslikkus riigi julgeolekujõududes (politsei, sõjavägi jne).
19. EL tagab, et pagulaste, riigisiseste põgenike, kodakondsuseta inimeste ja varjupaigataotlejate kaitse puhul on täidetud naiste, meeste, tüdrukute ja poiste soolised kaitsevajadused.

---

²¹ Näiteks rahastamine, tõhus konsulteerimine ja osalemine rakendamise jälgimises.

Tervikliku perspektiivi võtmine

20. ELi ühise arusaama aluseks on selle tunnistamine, et naised ja mehed täidavad oma kogukonnas ning rahu- ja konflikttsükli paljusid eri rolle.
21. Sooline võrdõiguslikkus, rahu, julgeolek, areng ja inimõigused on omavahel tihedalt seotud. See tähendab, et EL peab pidama jätkuvalt esmatähtsaks konfliktiennetust, mis on üks arvukatest viisidest ennetada vägivaldsest konfliktist tulenevate konfliktidega seotud ränkade julgeoleku-, majandus-, keskkonna- ja sotsiaalsete tagajärgede avaldumist naistele, meestele, poistele ja tüdrukutele. Naiste ja tüdrukute vastase, sealhulgas vähemalt seksuaal- ja soolise vägivalla ennetamine, on juba iseenesest oluline, kuid see on ka ülioluline osa konfliktiennetuses, kuna selle vägivallaliigi algpõhjuste mõistmine loob tõendusbaasi, mis aitab kaasa nii naiste õiguste edendamisele ja naiste mõjuvõimu suurendamisele kui ka konfliktide ennetamisele.

22. Lisaks vajadusele kaitsta naisi konfliktisituatsioonides ja edendada nende osalemist rahu ja julgeoleku, sealhulgas rahu kindlustamise kõigis aspektides, on samuti vaja tagada nende meetmete toetamine laiemas arengukontekstis, nagu naiste õiguste ja majandusliku kindlustatuse või tervishoiuteenustele, sealhulgas reproduktiivtervisele ja -haridusele juurdepääsu edendamine. See on eriti tähtis, pidades silmas vägivaldsete konfliktide pikaajalist negatiivset mõju riigi või piirkonna arengule ning vajadust arendada inimeste turvalisust kui pikaajalise rahu ja julgeoleku saavutamise põhitingimust²². Kõik soolist võrdõiguslikkust ja naiste mõjuvõimu suurendamist käsitlevad ELi poliitikaraamistikud²³ on seotud naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskavaga, mistõttu tuleb anda tegevuskavas juhised sellealase töö korraldamiseks, läbiviimiseks ja jälgimiseks.
23. Sooline võrdõiguslikkus on ELi välistegevuse, sealhulgas arengu, vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise, terrorismivastase võitluse ja rände valdkonna üks keskne eesmärk. See tagab konfliktidest mõjutatud ja ebastabiilsetes piirkondades elavate naiste ja tüdrukute täieliku osalemise oma ühiskonna poliitika-, majandus- ja sotsiaalelus ja julgeolekuvaldkonnas. See on kestliku arengu ja rahu eeltingimus.
24. EL tagab oma pikaajalise arengukoostöö kaudu konfliktiga seotud olukordades olevate naiste osalemise, nende mõjuvõimu suurendamise, kaitsmise ja toetamise, eesmärgiga saavutada sooline võrdõiguslikkus. EL tunnistab, et sooline võrdõiguslikkus on rahu, julgeoleku, inimõiguste ja kestliku arengu lahutamatu osa, sealhulgas pidades silmas kestliku arengu eesmärkide saavutamist. EL tagab, et igasuguste meetmete puhul on esimene samm sooline analüüs ja kõigi osalejate ja abisaajate varane osalemine ja kaasamine.

---

²² Ühisteatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: „Julgeoleku ja arengu toetamine suutlikkuse suurendamise kaudu – partnerite toetamine kriiside ärahoidmisel ja ohjamisel“, (JOIN (2015) 17 final), 28.4.2015.

²³ Sealhulgas: i) ELi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava 2016–2020 (vt joonealune märkus 1); ii) komisjoni talituste töedokument „Strateegiline kohustus soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks aastatel 2016–2019“ (SWD(2015) 278 final), 3.12.2015; iii) Euroopa Liidu üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia (vt joonealune märkus 3); iv) uus Euroopa arengukonsensus (vt joonealune märkus 4); v) ühisteatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: „ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava. Inimõigused ELi tegevuskava keskmes“ (JOIN (2015) 16 final), 28.4.2015.

25. ELi strateegilises lähenemisviisis naiste, rahu ja julgeoleku teemale määratakse kindlaks meetmed, mis võetakse peamistes valdkondades, nagu ennetus, kaitse, abi andmine ja konfliktidest taastumine, mis on jagatud kaheks laiemaks valdkonnaks: soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine ja osalemine. Need meetmed on omavahel seotud ja võimendavad üksteist. Näiteks aitab naiste sisuline ja võrdne osalemine otsustusprotsessides lõhkuda ahela naiste ja tütarlaste vastase vägivalla ja diskrimineerimise vahel ja vastupidi.
26. ELi strateegiline lähenemisviis naiste, rahu ja julgeoleku teemale ja selle rakendamine põhineb õigustel. See hõlmab kõiki inimõigusi ning lisaks järgib vajaduspõhist lähenemisviisi humanitaarabile.

Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine

27. Pekingi tegevusprogrammis kokkulepitu kohaselt võimaldab just sooperspektiivi süvalaiendamise strateegia saavutada naiste ja meeste võrdõiguslikkust. Kooskõlas ELi tervikliku poliitikaraamistikuga ja eeskätt strateegilise kohustusega soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks aastatel 2016–2019²⁴ ja ELi soolise võrdõiguslikkuse teise tegevuskavaga tuleks lõimida sooline analüüs ja sooperspektiiv süstemaatiliselt ELi kõigisse meetmetesse, mille eesmärk on konfliktiennetus ja tsiviilelanikega seotud ohtudega tegelemine konfliktide eel, ajal ja järel. Sooline analüüs on tõhusa konfliktiennetuse, stabiliseerimise, rahu kindlustamise, konfliktijärgse ülesehitustöö, valitsemise ja institutsioonide loomise alus. Lisaks võib soolise võrdõiguslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamise pühendunum edendamine ELi tegevuses parandada selle tõhusust ja tulemuslikkust. Soolise analüüsi ja sooperspektiivi lõimimise eiramine võib avaldada negatiivset mõju ELi juhtrollile soolise võrdõiguslikkuse edendaja ja katalüsaatorina.

---

²⁴ Komisjoni talituste töödokument „Strateegiline kohustus soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks aastatel 2016–2019“ (SWD(2015) 278 final), 3.12.2015.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Tagada, et EL lähtub kogu oma kolmandaid riike hõlmavas tegevuses konflikti- ja soolisest analüüsist, ning võtta arvesse eri elanikkonnakategooriate, sealhulgas naiste ja meeste vahelisi võimusuhteid nii ühiskonna ametlikes kui ka mitteametlikes institutsioonides.
- Lõimida sooperspektiiv kõikidesse ELi meetmetesse, s.o võtta arvesse igas vanuses ja eri taustaga naiste, meeste ning tüdrukute ja poiste erinevaid vajadusi. Selle eesmärk on tagada, et ELi meetmed ei tekitaks ebakindlates ja konfliktiolukordades täiendavat kahju.
- Edendada soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist võtmestrategiana koos soolise tasakaalu, erimeetmete ja dialoogiga, et saavutada sooline võrdõiguslikkus. Selleks lõimida sooperspektiiv kõigisse poliitikaraamistikesse, sealhulgas ühisesse välis- ja julgeolekupoliitikasse, arengu-, kaubandus-, rände-, õigus-, haridus-, vägivaldse äärmusliku ja terrorismi vastu võitlemise, finants- ja humanitaarpoliitikasse.
- Tunnistada ja edendada seda, et soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist ning naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamist peetakse ametlikuks juhtimis- ja haldusvastutuseks koos selgete vastutusliinidega.
- Edendada ja toetada aktiivselt nii naiste kui ka meeste soolise analüüsi tegemise oskuste ja võimete arendamist ning lõimida sooperspektiiv läbivalt kogu kavandamise, programmitöö ja läbiviimise tsükklisse.
- Lõimida sooperspektiiv, tuginedes võrdõiguslikkuse analüüsile, süstemaatiliselt kõikidesse rahu ja julgeolekuga seotud valdkondadesse ja meetmetesse, sealhulgas igasugusesse poliitilisse ja diplomaatilisse ning inimõigusalasesse dialoogi, kogu seotud poliitikakujundamisse ja poliitilistesse otsustusprotsessidesse, teadusuuringutesse, analüüsidesse ja hindamisse, kavandamisse ja läbiviimisesse, aga ka järelevalve-, hindamis- ja aruandlusprotsessidesse.
- Kajastada naiste, rahu ja julgeoleku valdkonna aspekti süstemaatiliselt ELi väliskonfliktide ja -kriiside puhul järgitava integreeritud lähenemisviisi koostamisel ja rakendamisel.

- Lõimida sooperspektiiv süstemaatiliselt kõikidesse ELi konfliktiennetuse ning rahu kindlustamise aspektidesse, eesmärgiga tugevdada kontekstispetsiifilist, kaasavat ja osalust soodustavaid lähenemisviise järgmisele: konfliktialalüüs, varajane hoiatamine, vahendustegevus, ennetav diplomaatia, kriisijuhtimine, stabiliseerimine ja humanitaarmedetmed, rahu kindlustamine ja arengukoostöö, inimõiguste edendamine ja kaitsmine, aga ka kogukonna, riigi ja ühiskonna vastupanuvõime. Sama tuleks nõuda ka rakenduspartneritelt.
- Lõimida sooperspektiiv süstemaatiliselt ELi meetmetesse, mille eesmärk on toetada kolmandate riikide kaitse- ja julgeolekusektori reforme, justiitssektori reforme, üleminekuperioodi õigusemõistmise algatusi, valitsemisreformi, demobiliseerimist ja taasintegreerimist, stabiliseerimist, riigi ülesehitamist, elanikkonnakaitset, terrorismivastast võitlust ja vägivaldse äärmusluseni ja terrorismini viiva radikaliseerumise ennetamist, desarmeerimist, massihävitusrelvade leviku tõkestamist ja relvastuskontrolli, relvakaubanduse tõkestamist, rännet, põgenike, sisepõgenike ja varjupaigataotlejate kaitset, inimkaubanduse tõkestamist ja humanitaartööd, sealhulgas inimeste turvalisuse suurendamist.
- Lõimida sooperspektiiv süstemaatiliselt konfliktipiirkondade ja/või selliste alade sisesesse ja nendega peetavasse kaubandusse, kus leiavad aset inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse rasked rikkumised. Eriti kehtib see ebaseadusliku loodusvaradega, sealhulgas konfliktimineraalidega kauplemise kohta.
- Tagada naiste ja tüdrukute erilise olukorra ja eriliste prioriteetide, võimete, vajaduste ja haavatavuste esmatahtsaks pidamine ja arvessevõtmine habrastele ja konfliktidest mõjutatud olukordadele reageerimisel, aga ka arengukoostöös ja humanitaarabi andmisel. Teha seda näiteks tagades juurdepääsu terviklikule tervishoiuteabele ja -teenustele, sealhulgas reproduktiiv- ja seksuaaltervishoiuteenustele.

- Lõimida sooperspektiiv põhielemendina ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonides, operatsioonide ja humanitaartegevuse kavandamisse ja läbiviimisesse, sealhulgas tsiviil- ja sõjandusvaldkonna (humanitaar)koostöösse.
- Tagada, et ebakindlate ja konfliktiolukordade, humanitaarhädaolukordade ja elanikkonnakaitse tarbeks siirdud kõikidel ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonidel ja operatsioonidel oleks piisavalt suutlikkust ja ressursse sooperspektiivi lõimimiseks, kasutades aruandlusprotsesse ning võttes sooküsimuste nõustajate ja soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktide kaasamise teel piisavalt arvesse sooküsimuste alaseid eksperditeadmisi näol. Tagada lisaks ELi siirdavate sõjaväelaste ja tsiviilisikute piisav koolitus soolise võrdõiguslikkuse ja naiste, rahu ja julgeoleku teemal juba lähetamise algusest peale, eriti selles, kuidas lõimida sooperspektiiv oma vastutusvaldkondadesse ja ülesannetesse.
- Edendada soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise alast interaktiivset dialoogi ja vastastikust õppimist poliitikakujundajate, spetsialistide ja õpetlaste seas.
- Lõimida sooperspektiiv süstemaatiliselt rahu- ja julgeoleku alastesse teadusuuringutesse. See hõlmab sooliselt segregeeritud andmete süstemaatilist kogumist ja analüüsimist.
- Lõimida sooperspektiiv süstemaatiliselt kõikidesse ELi rahastatavatesse konfliktiennetuse ja rahu loomise algatustesse ning rakenduspartneritele suunatud nõuetesse. Tagada eri taustaga naiste ja meeste, tüdrukute ja poiste võimalike eriomaste olukordade, kogemuste ja vajaduste arvessevõtmine kogu projektitsükli vältel.

Osalemine

28. Eri (majandusliku, sotsiaalse, etnilise, usulise, geograafilise) taustaga naiste ja tüdrukute, meeste ja poiste võrdne ja sisuline osalemine poliitilises, majandus- ja ühiskonnaelus on eesmärk omaette, aga ka rahu, julgeoleku ja kestliku arengu eeltingimus. Seega on sooline võrdõiguslikkus ELi meetmete täieõiguslik ja mitte kõrvaleesmärk.
29. Eri ühiskondadele suunatud ELi meetmed peaksid kaasama laiaulatuslikesse poliitiliste, majanduslike, julgeoleku- või sotsiaalsete teemade käsitlemisse mitmesuguse taustaga naisi. Naistelt oodatakse sageli ühehäälsed sõnavõtte, justkui oleks tegemist homogeense rühmaga, aga mitte laiaulatuslike kogemuste, eksperditeadmiste ja arvamuste väljendamist, nii nagu oodatakse tavaliselt eri huvide, ootuste, ideaalide, väärtushinnangute, motivatsiooni ja vajadustega mis tahes mitmekesiselt inimrühmalt. Kuigi (osa) naistega konsulteeritakse, jäetakse liiga paljud neist (endiselt) igasugusest sisulisest ja võrdsest kohaliku, riigi, piirkonna või rahvusvahelise tasandi otsustusprotsessist kõrvale. Neil piiratud juhtudel, kui naiste arvamust on kuulatud ja arvesse võetud, on seda liigagi sageli peetud nn naiste teemaks, olles sageli seotud seksuaal- ja soolise vägivalla järgse olukorraga. Samuti piirdub see sageli vaid teatava naislinnaeliidiga, kelle toetajaskond on väike.
30. Sooline võrdõiguslikkus ja naiste mõjuvõimu suurendamine, mida toetatakse naiste tõhusama osalemisega ELi konflikti- ja kriisiennetusstruktuurides ja ELi institutsioonides, on prioriteet. ELi sisest soolist tasakaalu tuleks käsitleda samaaegselt kõigi spetsiifiliste soolise võrdõiguslikkuse meetmete elluviimisega ELi kogu välistegevuses ja sellesse sooperspektiivi lõimimisega ning igasuguses koostöös kodanikuühuskonnaga, eriti konflikti- ja kriisipiirkondades.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Toetada diplomaatia ja rahalise toetuse abil naiste juhtpositsiooni ja osalemist rahuprotsesside kõigis etappides. EL püüab kaasata rohkem naisi ja soodustada nende osalemist lepitajate, pealäbirääkijate ja poliitiliste esindajatena, sealhulgas omaenda struktuurides. Tunnistades, et naiste rahupüüdlused kohalikul ja riigi tasandil mängivad konfliktilahenduses, rahu kindlustamisel ja konfliktijärgses ülesehitustöös üliolulist rolli, toetab EL selliseid algatusi, sealhulgas rohujuure tasandil.
- Edendada soolist võrdõiguslikkust ja mitmekesisust naiste töölevõtmise, töölhoidmise, ametissenimetamise ja igal tasandil naiste jaoks suuremate karjäärivõimaluste toetamise kaudu. Selle eesmärk peab olema soolise tasakaalu saavutamine, sealhulgas rahu ja julgeoleku valdkonnas tegutsevate riigi, piirkonna ja rahvusvahelise tasandi institutsioonide juhtimis- ja otsustustasandil.
- Edendada naisjulgeolekutöötajate (sõjavägi/politsei) sisulist ja võrdset osalemist julgeoleku- / sõjalistes operatsioonides, sealhulgas ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonides ja operatsioonides, julgustamata seejuures naiste ja meeste ootusi kajastavate soostereotüüpide levikut.
- Tuvastada asjaolud, mis takistavad naiste ja meeste võrdset osalemist ELi delegatsioonides ning ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonides ja operatsioonides, ning need takistused kaotada, näiteks võimaluse korral peresõbralike teenistuskohdade või paindlike tööaegade edendamise näol.
- Luua eri taustaga naiste sisuliseks ja võrdseks osalemiseks tingimused ning soodustada nende osalemist kogu projekti ja programmitöö tsüklit hõlmavate osalemismehhanismide loomise abil. Nimetatud mehhanismidest tuleb juhinduda kaitsva iseloomuga poliitika ja meetmete ning konfliktidega seotud arengukoostöö valdkonna sekkumiste väljatöötamisel, elluviimisel, jälgimisel ja hindamisel.

- Edendada ja toetada naiste õigust osaleda ühiskonnaelus ning õigust rahumeelse kogunemise, eneseväljenduse ja ühinemise vabadusele.
- Soodustada asjakohaste konsultatsioonimehhanismide kaudu kodanikuühiskonna, eriti naisorganisatsioonide, sealhulgas rohujuure tasandi organisatsioonide ja liikumiste, inimõiguste kaitsjate, rahuaktivistide, põlisrahvaste ja ettevõtjate osalemist ning partnerlust ja sidemeid nendega. Selle eesmärk on tagada nende osalemine ning nende teadmiste, võimete ja võrreldavate eelistele tuginemine.
- Jälgida kodanikuühiskonna, k.a naisorganisatsioonide, aktivistide ja inimõiguste kaitsjate tegutsemisruumi ahenemise tendentsi ja sellega võidelda²⁵. Astuda spetsiaalseid samme nimetatud isikute kaitsmiseks ning veenduda, et selle käigus neile kahju ei tekitata, kuna neile võib saada osaks riigi või sotsiaalsete osalejate poolne isiklik või sotsiaalmeedia vahendusel toimuv soopõhine hirmutamine. Edendada noorte ning usu-, rahva- ja kultuuriliidrite, sealhulgas meeste ja poiste kaasamist ELi naiste, rahu ja julgeoleku strateegilise lähenemisviisi rakendamise kõigisse aspektidesse.
- Edendada algatusi, millega käsitleda struktuurilisi tegureid, mis takistavad naiste sisulist ja võrdset osalemist konfliktide ennetamises ja lahendamises ning konfliktijärgses ühiskonnaelus. Need algatused peaksid käsitlema selliseid tegureid, nagu vägivald ja hirmutamine (sh selle oht), ebapiisav ja sooliselt kallutatud turvalisus, õigusriik, õiguskatse kättesaadavus, aga ka sotsiaal-majanduslikke tegureid, k.a hooldajarollide ja -ülesannete ebavõrdset soopõhist jagunemist ning puudulikku juurdepääsu haridusele.
- Edendada eri taustaga meeste ja naiste tasakaalustatud esindatust, sealhulgas riigi diplomaatiliste teenistuste, esindusdemokraatia organite, kaitseministeeriumi, relvajõudude, õigusriigi ja muude julgeolekusektori institutsioonide, aga ka ELi institutsioonide juhtimis- ja otsustustasandil.

---

²⁵ Kaitse tagamine – Euroopa Liidu suunised inimõiguste kaitsjate kohta (dok 16332/2/08).

Ennetamine

31. Ebavõrdsus ja võimust, võimalustest, teenustest ja turvalisusest ilmajäämine loob soodsa pinnase selleks, et rahvahulkade rahulolematuse lähedus ühele vägivaldaks, eriti piirkondades, kus riigi kohalolu või õiguspärasus on nõrk, või inimõiguste rikkumiste kontekstis. Sooteadlik varajane hoiatamine ja konfliktialalolu, milles on pööratud suuremat tähelepanu vägivalda alghõlmadele soolisest aspektist, muudavad konfliktide ennetamise tõhusamaks. Konfliktide ennetamiseks institutsioonides ja arengupoliitikas ning inimestele julgeoleku ja õigluse tagamise juures mängib võtmerolli kaasamine. Ennetusmeetmete puhul tuleks kasutada õigustel põhinevat (kõiki inimõigusi hõlmavat), inimkeskset ja kogu ühiskonda silmas pidavat lähenemisviisi, millesse on kaasatud elanikkond.
32. Et tegutsemisruumi ahenemine võib avaldada naistele ja tüdrukutele ebaproportsionaalselt negatiivset mõju, tuleb seda takistada, et hoida ära naiste õiguste piiramine.

33. Üksnes relvarühmitusi kaasavad lepituspüüdlused ilma inimõigusi edendamata võivad saata signaali, et vägivalda tunnustatakse. Lisaks muudes ühiskonnarühmades pahameele tekitamisele võib see julgustada ka teisi haarama relvad, et kindlustada endale koht läbirääkimislaua taga. Kodanikuühiskonna esindajad võivad mängida üliolulist rolli rahuprotsessi legitiimsuse suurendamisel ning on potentsiaalsed olulised liitlased. Naisliidrid ja -ühendused on sageli rahu loomisel kogukonna tasandil tõhusad ning peaksid tänu sellele olema tihedasti kaasatud kõrgetasemelisse lepitusmenetlusse. Lisaks võib olla väljakutseks naiste juurdepääs juhtivatele positsioonidele kodanikuühiskonnas. Seetõttu peaks EL toetama kaasava kodanikuühiskonna ja naisühenduste sisulist osalemist rahuprotsessides.
34. Kliimamuutused, bioloogilise mitmekesisuse vähenemine, kõrbestumine ja põud on konfliktiajendid, mis võivad eriti mõjutada naisi, kuna nad on liigagi sageli kliimamuutuste mõjude tõttu ebaproportsionaalselt haavatavad. Igapäevaste elatusvahendite tagajate, põllupidajate ja õpetajatena saavad naised teha end kuuldavaks ning kasutada oma mõjuvõimu selleks, et kiirendada kestvate pöördeliste lahenduste leidmist kestliku arengu tagamiseks ning kujundada võrdseid võimalusi ja ressursijaotust. Naiste kui majanduskasvu loojate mõjuvõimu suurendamine tugevdab ühiskonna vastupidavust.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Edendada süstemaatiliselt ja pikas perspektiivis soolist võrdsuslikkust ja naiste mõjuvõimu suurendamist ebakindluse, konflikti-, abi- ja taastumisetapis. Lisaks keskendub EL oma naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava elluviimise kõigis etappides jätkuvalt soolaspektiga seotud algpõhjustele ning käsitleb ka edaspidi üheaegselt reageerimist ja ennetamist.
- Toetama püüdlusi, mille eesmärk on tegeleda vägivalda algpõhjustega, nagu tõrjutus, diskrimineerimine, struktuurne ebavõrdsus ning seksuaal- ja sooline, sealhulgas naiste ja tüdrukute vastane vägivald.
- Toetada kodanikuühiskonna poolt kogukonna, riigi, piirkonna ja ülemaailmsel tasandil tehtavaid kaasavaid algatusi, mille eesmärk on kindlustada kestev rahu ning võidelda soolise ebavõrdsuse vastu. Ühtlasi toetada algatusi, mille eesmärk on esitada väljakutseid ühiskonnas juurdunud soonormidele ja -stereotüüpidele ja neid kaotada.

- Tagada soolise analüüsi süstemaatiline lõimimine ELi konfliktide varajase hoiatamise süsteemi ning muudesse olemasolevatesse ja tulevastesse varajase hoiatamise, konfliktianalüüsi ja seotud näitajate alastesse kontseptsioonidesse ja lähenemisviisidesse.
- Toetada ja edendada ennetustööd ja ohvrikeskset reageerimist seoses seksuaal- ja soolise vägivalla ning seksuaalse ärakasutamise ja väärkohtlemisega, mis võivad leida aset kriisi kontekstis või kriisi tõttu või tulenevalt julgeoleku- sõjaväe-, arengu- või humanitaaroperatsioonidest või nende käigus. Toetada ja edendada sellealast riskide leevendamist.
- Tagada kaasavad mehhanismid, et saavutada suurem sidusus, tõhusus ja sünergia: i) eri sidusrühmade, sealhulgas riikide, rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide seas ning ii) mitmesuguste ennetuseks kasutatavate vahendite ja instrumentide seas, eriti diplomaatias, sealhulgas nii kahe- kui ka mitmepoolses vahendamises, varajase hoiatamise mehhanismides, rahu kindlustamisel, konfliktijärgses ülesehitustöös ning julgeoleku ja arengu valdkonnas.
- Toetada kohalikul tasandil algatatud ja juhitavat sootundlikku ennetustööd, mida teevad kohalikud või riigi tasandi osalejad. Edendada kaasavaid ja läbipaistvaid protsesse.
- Võimestada kogukondi olema vastupidavad vägivaldsete konfliktide suhtes. Naiste sisuline ja võrdne osalemine on ülimalt oluline nii ennetuspoliitika tõhususe ja elluviimise kui ka kõigil tasanditel rahu püsimise seisukohast. Läbipaistvus ja juurdepääs teabele tuleks tagada võimalikult suures ulatuses.
- Edendada soolise analüüsi ja sooperspektiivi süstemaatilist lõimimist kõigisse lepitus- ja konfliktiennetusmeetmetesse.

Kaitse

35. Eri taustaga naiste ja meeste, tüdrukute ja poiste kogemused ja tegutsemine relvastatud konfliktis, selle ennetamise, kaitse, rahu kindlustamise ja hoidmise ning ülesehitustöö kontekstis on mõnikord sarnased ja mõnikord erinevad. Seda tuleb analüüsida, hinnata ja käsitleda, et tagada ELi osalejate piisav reageerimine. Nii naised, mehed, tüdrukuid kui poisse ohustab inimkaubandus. Ehkki seksuaalne vägivald ohustab naisi ja tüdrukuid rohkem (võitlejate kodu- ja seksiorjadeks tegemine või sunnitud abielud), võivad sellise vägivalda ohvrid olla ka mehed ja poisid. Lisaks võib mehi ja poisse ohustada veel sunniviisiline värbamine ja sihipärane tapmine.
36. Naised ei ole üksnes sõja- ja vägivaldaohvrid. Neil on samuti aktiivne roll näiteks võitleja, rahu kindlustaja, poliitiku, majandustegevuses osaleja või aktivistina. Naiste ja meeste võrdne osalemine on samal ajal nii tähtis eesmärk kui ka vahend selleks, et aidata konflikte ära hoida ja lahendada ning soodustada kõigi osalistega arvestavat püsiva rahu õhkkonda. Naised, mehed, tüdrukud ja poisid on sageli langenud kohati massilise seksuaal- ja soolise vägivalda sihtmärgiks ning neid on kasutatud ära poliitilistel, majanduslikel või sõjalistel eesmärkidel. Naiste- ja tüdrukute vastane vägivald areneb ja süveneb konfliktis ajal ja järel mitmel viisil, mistõttu suureneb oht kogeda füüsilist, psühholoogilist, seksuaalset ja struktuurilist vägivalda omaenda kodus või avalikus ruumis. Rahvusvahelises humanitaar-, inimõigustealases ja kriminaalõiguses sätestatud keeldudest hoolimata on riikidevaheliste või riigisiseste konfliktide kontekstis toime pandud seksuaal- või sooline vägivald jäänud suuresti ohjamata ning selliste kuritegude karistamata jätmisega tuleb tegeleda.

37. Olgugi et ka mehed ja poisid võivad olla seksuaal- ja soolise vägivalla ohvrid, puudutab see nii rahu- kui ka konfliktiaja mis tahes etapis märkimisväärselt rohkem igas vanuses naisi (kuigi vägivaldse konflikti ajal see sageli võimendub). Naisi ohustab vägivald nii avalikus kui ka eraelus. Tegutsemisruumi sulgemine ja eriti naiste üldiselt, aga ka ühiskonna sotsiaalsetele normidele mittevastavate naiste ja meeste initsiatiivide summutamine võivad viidata seksuaalse ja soolise vägivalla olemasolule. Inimõiguste kaitsjate vastane vihakõne, ähvardamine, laimukampaaniad, repressioonid ja vägivald võivad avalduda eri viisidel ja olla muu hulgas seotud soo, soolise identiteedi, seksuaalse sättumuse, sotsiaal-majandusliku staatuse, hariduse, vanuse, päritolu, klassi, usutunnistuse või veendumustega.
38. Interneti kättesaadavus, sidetehnoloogia kiire levik ja sotsiaalmeedia ulatuslik kasutamine on loonud naistele uusi võimalusi end kuuldavaks teha ja suurendada teadlikkust mitmetel teemadel. Kuigi tehnoloogial on võim ühendada ja võimestada, võib see siiski ka tugevdada ja normaliseerida soorolle ja kultuuritavasid ning luua uusi võimalusi vägivallaks ja väärkohtlemiseks. Veebimaailm ei ole mitte ainult reaalse elu peegelpilt, vaid selle n-ö peeglite saal, mis positiivset ja negatiivset kajastab ja laiendab. Naiste ja tüdrukute puhul on sellest peegelpildist sageli näha misogüüniat, marginaliseerumist ja vägivalda.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist.

- Edendada jätkuvalt konfliktipiirkonna naiste ja tüdrukute (eriti kui tsiviilisikute) õigust ja kaitset käsitleva rahvusvahelise õiguse täielikku järgimist.
- Jätkata järgmise rakendamist: i) ELi suunised, mis käsitlevad naistevastast vägivalda ja võitlust kõikide naiste diskrimineerimise vormide vastu; ii) ELi suuniseid rahvusvahelise humanitaarõiguse järgimise edendamiseks²⁶; iii) „Kaitse tagamine – Euroopa Liidu suunised inimõiguste kaitsjate kohta“²⁷ ning iv) ELi inimõiguste alased suunised sõnavabaduse kohta internetis ja mujal²⁸.
- Edendada süsteemset lähenemist seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise ning seksuaalse ahistamise²⁹ ennetamisele, päevavalgele toomisele ja karistamisele³⁰.
- Edendada naiste, tüdrukute, meeste ja poiste füüsilise ja vaimse tervise ja väärivuse kaitsmist, eriti ebakindlates ja konfliktipiirkondades, humanitaarhädalukordades ja konfliktijärgsetes tingimustes, kehtestades sealhulgas mehhanismid kaitsealaste kohustuste täideviimiseks ja jälgimiseks.
- Võtta vastu, viia ellu ja edendada sise- ja välispoliitikat, mis väljendab nulltolerantsi diskrimineerimise, seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise, inimkaubanduse, seksuaalsete rünnakute ja seksuaalse ahistamise suhtes. Tagada, et vastavate poliitikate vastuvõtmist peetakse ametlikuks juhtimisvastutuseks³¹.

---

²⁶ ELi suunised rahvusvahelise humanitaarõiguse (IHL) järgimise edendamiseks (2005) – tehniline täiendamine (dok 16841/09).

²⁷ „Kaitse tagamine – Euroopa Liidu suunised inimõiguste kaitsjate kohta“ (dok 16332/2/08).

²⁸ ELi inimõiguste alased suunised sõnavabaduse kohta internetis ja mujal (dok 9647/14).

²⁹ Komisjoni poliitika inimväärivuse kaitsmiseks ning psühholoogilise ja seksuaalse ahistamise ennetamiseks (C(2006) 1624/3), mis kehtib ka Euroopa välisteenistuse suhtes.

³⁰ ÜRO standardid (ST/SGB/2003/13). Seksuaalne ärakasutamine on igasugune kaitsetu seisundi, võimupositsiooni või usalduse kuritarvitamine seksuaalsel eesmärgil või katse seda teha, muu hulgas teise isiku seksuaalsest ärakasutamisest rahalise, ühiskondliku või poliitilise kasu saamine. Seksuaalne kuritarvitamine on seksuaalse olemusega soovimatu või ebavõrdses või jõutingimustes toimuv füüsiline tegevus või katse.

³¹ Ajakohastatud üldised käitumisnormid ÜJKP missioonidel ja operatsioonides, ST 6877 2018 INIT.

- Toetada seksuaal- ja soolise vägivalda all kannatanud naisi, mehi, tüdrukuid ja poisse ning nende perekondi juurdepääsul õigusemõistmisele ja õiguskaitsevahenditele, sealhulgas tervishoiuteabe ja -teenuste ning psühholoogilise toe pakkumisega, et hoida ära häbimärgistamise ja tagakiusamise kordumist ja luua tingimused nende turvalisuseks ja taasintegreerumiseks.
- Edendada püüdeid teha lõpp karistamatusele seksuaal- ja soolise vägivalda kuritegude, sealhulgas konfliktiolukorra seksuaalvägivalda korral. See hõlmab vähemalt sootundlikke üleminekuperioodi õigusemõistmise protsesse ning õiguskaitse- ja kohtuametnike suutlikkuse suurendamist kohtuasjade sootundlikuks lahendamiseks, nagu on sätestatud üleminekuperioodi õigusemõistmist käsitlevas ELi raamistikus³².
- Rakendada mitteametlikku dokumenti, mis käsitleb ELi tasandi praktilise tegevuse juhendit konfliktiolukorra seksuaalvägivaldale lõpu tegemise kohta³³.
- Pöörata erilist tähelepanu kaitsetus olukorras/kontekstis olevate laste, noorte ja eakate, vaesuses elavate või nähtava või mittenähtava puudega inimeste, vähemuste ja põlisrahvaste, põgenike, riigisiseste põgenike ja varjupaigataotlejate inimõigustele.

---

³² Euroopa Komisjoni talituste ühine töödokument. ELi raamistik toetuse kohta üleminekuperioodi õigusemõistmisele (SWD(2015) 158 final), 29.7.2015.

³³ Mitteametlik dokument, mis käsitleb ELi tasandi praktilise tegevuse juhendit konfliktiolukorra seksuaalvägivaldale lõpu tegemise kohta (MD 155/14), 25.11.2014.

- Jõustada ennetusel põhinev nulltolerantspoliitika igasuguste seksuaal- ja sooliste vägivallaaktide toimepanemise suhtes ELi institutsioonide töötajate või ELi ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonidele ja operatsioonidele lähetatud töötajate või ülemate/juhtide, lepinguliste töötajate ja partnerite poolt. Igasuguse töötajate lähetamise korral, sealhulgas ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika või humanitaarmissioonidele/-operatsioonidele, tagab EL selgete otstarbekohaste juhiste andmise ning korraliku struktuuri sellise poliitika jõustamiseks, sealhulgas usaldusväärse aruandlusmehhanismi, ohvritele mõeldud teatamismehhanismi ning toimepanijate vastutusele võtmise ja karistamise näol.
- Tagada, et vägistamise tulemusel sündinud lapsed saavad kodakondsuse ja et neid toetatakse. Võidelda seda tüüpi seksuaalse vägivallaga seotud häbimärgistamist, mis ümbritseb vägistamise ohvriks langenud naisi ja nende lapsi isegi kaua pärast kuriteo toimumist. Jätkata selliseid lapsi kasvatavate vanemate toetamist.
- Kui analüüsid ja hindamised näitavad vastavat vajadust, siis rakendada naiste ja tüdrukute suhtes tõhustatud kaitsemeetmeid, näiteks poliitiliste kandidaatide, inimõiguste kaitsjate ja kodanikuühiskonna esindajate suhtes.

- Tegeleda konfliktiolukorra seksuaalvägivallaga kui soolise vägivalla osaga, mis on tihedalt seotud püsiva ebavõrdsuse ning soolise võrdõiguslikkuse ja naiste inimõiguste laialdasema rikkumisega, sh näiteks digitaal- ja kübervägivalla näol.
- Edendada soolise võrdõiguslikkuse ja soolise vägivalla alaseid humanitaarnorme ja -suuniseid, sealhulgas näiteks ÜRO agentuuridevahelise alalise komitee soolise vägivalla suuniseid³⁴ ja soolise võrdõiguslikkuse käsiraamatut³⁵, aga ka algatust „Kaitse tagamine soolise vägivalla eest hädaolukordades“³⁶.
- Edendada relvakaubanduslepingu rakendamist, pöörates erilist tähelepanu selle artikli 7 lõikele 4,³⁷ milles kohustatakse riike võtma arvesse ohtu, et relvi või muid esemeid võidakse kasutada raskete soolise vägivalla aktide toimepanemiseks või sellistele aktidele kaasa aitamiseks.

³⁴ ÜRO agentuuridevaheline alaline komitee. Suunised soolise vägivalla vastaste meetmete humanitaartegevusse integreerimiseks. 2015. (https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2015/09/2015-IASC-Gender-based-Violence-Guidelines_lo-res.pdf).

³⁵ ÜRO agentuuridevaheline alaline komitee. Soolise võrdõiguslikkuse käsiraamat humanitaartegevuses. 2017. https://ec.europa.eu/jrc/communities/sites/jrccties/files/2018-iasc_gender_handbook_for_humanitarian_action_eng_0.pdf

³⁶ Algatus „Kaitse tagamine soolise vägivalla eest hädaolukordades“ on mitme sidusrühma algatus, mille eesmärk on põhjalikult muuta soolise vägivalla käsitlemine humanitaarhädaolukordades. Alates algatuse käivitamisest 2013. aastal on EL selle aktiivne partner (komisjoni talituse Euroopa kodanikukaitse ja humanitaarabioperatsioonide peadirektoraadi (DG ECHO) kaudu). Ka võttis EL vastutuse olla algatuse ülemaailmne eestvedaja aastatel 2017–2018.

³⁷ „Eksportiv osalisriik võtab hindamisel arvesse ohtu, et artikli 2 lõikega 1 hõlmatud tavarelv või artikliga 3 või 4 hõlmatud esemeid võidakse kasutada tõsise soolise vägivalla või naiste ja laste vastu suunatud tõsise vägivalla toimepanemiseks või sellele kaasa aitamiseks.”

Hädaabi ja taastustöö

39. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava hädaabi ja taastustöö osa põhirõhk on tagada hädaabi, taastustöö ja ülesehituse kaasavus ning naiste ja tüdrukute eriliste vajaduste arvessevõtmine. Erilist tähelepanu pööratakse kõige haavatavamatele elanikkonnarühmadele, kes osalevad rahu kindlustamisega (tagasitoimetamine, ümberasustamine, rehabilitatsioon, taasintegreerimine ja konfliktijärgne ülesehitustöö) seotud protsessides. Siia kuuluvad muu hulgas ümberasustatud naised ja tüdrukud, soolise vägivalla ohvrid, eakad, puudega inimesed, vähemused ja põlisrahvad.
40. Hädaabi ja taastustöö osas kutsutakse ühtlasi üles tegema rohkem pingutusi naiste aktiivseks osalemiseks hädaabi andmises ja taastustöös, andes naistele sealhulgas võrdse juurdepääsu elatise teenimisele ja õigusemõistmisele. Humanitaarabi andmisega tegelevad naised ja naisorganisatsioonid on sageli esimesed kriisisituatsioonidele reageerijad. Ometi jäetakse naised juhtidena ja nende prioriteedid sageli humanitaar- ja arenguvaldkonna otsustusprotsessidest, programmitööst, kavandamisest ja eelarve koostamisest kõrvale.
41. Hädaabi ning taastus- ja ülesehitustöö võib anda ainulaadse võimaluse kujundada ümber diskrimineerivaid sotsiaalseid struktuure ja edendada naiste inimõigusi, osalemist ja sisulist kaasamist.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Edendada naiste osalemist ja juhtrolli humanitaarabi- ja arenguprogrammides, nii ametlikus kui ka mitteametlikus otsustusprotsessis ning prioriteetide seadmisel.
- Soodustada algatusi, mis tugevdavad seoseid naiste, rahu ja julgeoleku ning hädaabi, rehabilitatsiooni, ümberasustamise, ülesehitustöö ja kestliku arengu poliitika vahel, sealhulgas toetada soolist võrdõiguslikkust humanitaar- ja arenguabi valdkonnas. See hõlmab naiste ja tüdrukute võrdset ja turvalist juurdepääsu arenguabile ning põhjaliku seksuaal- ja reproduktiivtervise alase teabe ja tervishoiuteenuste tagamist.

- Tagada iga seksuaal- või soolise vägivalla all kannatanud inimese õigus ja juurdepääs põhjalikule tervisealasele teabele ja teenustele, õigusemõistmisele ja kahjude hüvitamisele. Tagada, et ohvrid ei kannata mitmekordselt, ei ole kõrvale jäetud ega tõrjutud.
- Tagada, et kõik ELi rahastamist ja toetusi saavad organisatsioonid järgivad ELi soolise võrdõiguslikkuse poliitikat, sealhulgas õigustel põhinevat lähenemisviisi ning soolise vägivalla alaseid miinimustandardeid ja suuniseid.
- Toetada psühhosotsiaalse abi andmist kõigile vägivaldse konflikti üle elanud inimestele, olgu nendeks naised, tüdrukud, mehed, poisid või vanemaealised.
- Toetada hädaabi, taastustööd ja rehabilitatsiooni, mis on suunatud konfliktist mõjutatud naistele ja tüdrukutele, ning seda ka ELis. See hõlmab tagamist, et varjupaigaõiguse, -poliitika ja -menetluste puhul tunnustatakse ja tagatakse, et kõigi naiste, tüdrukute ja soolise vägivalla ohvrite suhtes kehtivad menetluste ajal võrdsed õigused ja standardid.
- Edendada kooskõlas parimate standarditega jätkuvalt selliste kolmandate riikide kohtusüsteeme, keda EL abistab. Selle eesmärk on tugevdada riikide kriminaalkohtuid nii, et need oleksid Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga vastastikku täiendavad (näiteks üleminekuperioodi õigusemõistmise sootundlikke mehhanisme ja protsesse).
- Tagada piisavate rahaliste vahendite abil, et naised on humanitaarabi, hädaabi ja taastustöö, aga ka arenguabi ja programmitöö keskmes. Nad peavad olema kaasatud hädaabi andmise ning taastus- ja ülesehitustöö kavandamisse ja rakendamisse ning nendega tuleb seoses nende vajadustega konsulteerida iga hädaolukorra alguses.

- Tagada, et poliitika kujundamisel ja elluviimisel tuginetakse rohujuure tasandi kogemustele selles, kuidas luua tingimused oluliste muutuste tekkeks ja kuidas saavutada hädaabi- ja taastustööetapis edu. Tagada kaasava kodanikuühiskonna ja naisühenduste sisuline ja võrdne osalemine tsükli igas etapis, k.a abiandjate konverentsidel,³⁸ mis aitab luua partnerlusi.
- Tagada, et kriisivalmiduse ning katastroofi- ja konfliktijärgse ülesehitustöö kavandamine ja elluviimine, sealhulgas valitsusametnike ja kodanikuühiskonna organisatsioonide koolitamine, põhineb sooliselt kaasaval ja osalemist edendaval lähenemisviisil, mille puhul võetakse nõuetekohaselt arvesse riskide soolise mõju analüüsi (riskide soolise võrdõiguslikkuse indeks³⁹).

Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse normatiivne raamistik

42. Naiste ja meeste võrdõiguslikkus on põhiline inimõigus ja ELi poliitikaraamistikes sätestatud ühine väärtus ning see on vajalik tingimus vaesuse kaotamise, majanduskasvu, tööhõive ja sotsiaalse ühtekuuluvuse suurendamise ning rahu ja julgeoleku edendamisega seotud eesmärkide saavutamiseks. See põhimõte on lisatud ka rahvusvahelistesse kohustustesse, näiteks konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, Pekingi tegevusprogrammi, kestliku arengu tegevuskavasse 2030 või Euroopa arengukonsensusesse. Selle valdkonna tegevuses juhendatakse ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika eesmärkidest.

³⁸ Ülesehitusetapis on võimalik soodustada suuremat soolist võrdõiguslikkust, kasutades õigustepõhist lähenemisviisi, näiteks sellistes valdkondades nagu majandusareng või juurdepääs maaomandile ja loodusvaradele.

³⁹ Välispoliitika vahendite talitus – stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend. Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi näitajate käsiraamat. https://ec.europa.eu/fpi/key-documents_en

Seetõttu kavatses EL teha järgmist:

- Jätkata Pekingi tegevusprogrammi järelmeetmete jälgimist, eriti väga olulises naiste ja relvastatud konfliktide valdkonnas.
- Edendada jätkuvalt peamiste ÜRO inimõigusi käsitlevate instrumentide ja nende fakultatiivsete protokollide ratifitseerimist ja rakendamist, pidades eelkõige silmas konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta ja selle fakultatiivset protokollit, ning tugevdada selle konventsiooni ning naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava vahelisi seoseid üldsoovituste 30 ja 35 kaudu.
- Jätkata Rahvusvahelise Kriminaalkohtu kindlat toetamist, eriti konfliktidega seotud seksuaalse ja soolise vägivalla valdkonnas, et propageerida vastutustundlikkust ja võidelda karistamatuse vastu. Rahvusvaheline Kriminaalkohus on maailma esimene ja ainus püsiv rahvusvaheline kriminaalkohus, kes uurib kõige raskemaid kuritegusid ja võtab nende eest vastutusele.
- Toetada jätkuvalt endise Jugoslaavia asjade rahvusvahelise kriminaalkohtu ja muude rahvusvaheliste kohtute tööd.
- Rakendada jätkuvalt oma poliitikat, mis on sätestatud ELi suunistes rahvusvahelise humanitaarõiguse järgimise edendamiseks, pöörates erilist tähelepanu vägistamise ja muu seksuaalse vägivalla kasutamise keelust kinnipidamisele.
- Rakendada jätkuvalt noorte, rahu ja julgeoleku tegevuskava, mis on sätestatud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonides 2250 ja 2419. Muuhulgas käsitletakse (püsivat) ebavõrdsust, mis ohustab eriti noori naisi ja mehi, ning pööratakse eritähelepanu noorte naiste kaasava esindatuse suurendamisele konfliktiennetuses ja -lahenduses.

Kohaliku, riigi ja piirkondliku isevastutuse suurendamine

43. Kaasava rahuprotsessi puhul on suurem võimalus käsitleda konflikti algpõhjuseid ning tagada mõjutatud elanikkonnarühmade vajadustega arvestamine. Seepärast on kohaliku, riigi ja piirkondliku isevastutuse suurendamine ning samal ajal kohalike sidusrühmadega konsulteerimise ja koostöö tegemise tagamine ülioluline. Ka suurendab kaasavus rahukokkuleppe ja selle rakendamise õiguspärasust ja riigi isevastutust. Lisaks väheneb tõenäosus, et väljajäetud osalised üritavad protsessi õõnestada. Kaasav protsess ei eelda kõigi sidusrühmade vahetut osalemist ametlikes läbirääkimistes, kuid võib soodustada konfliktiosaliste ja muude sidusrühmade suhtlemist ja luua mehhanisme protsessis kõikide aspektidega arvestamiseks. Selle tagamiseks, et rahu kindlustamises osalevaid naisi ja naisorganisatsioone kaasatakse sisuliselt protsessidesse, võivad osutada vajalikuks erimehhanismid.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Toetada partnerite ja kolmandate riikide suutlikkuse suurendamist ja nendevahelist teabevahetust, sealhulgas riiklikke soolise võrdõiguslikkuse mehhanisme ja institutsioone.
- Konsulteerida naisorganisatsioonide ning naissoost rahukindlustajate ja inimõiguste kaitsjatega ning toetada nende kaasamist ametlikesse ja mitteametlikesse rahuprotsessidesse ning asjakohasel juhul nende juhtpositsiooni nendes protsessides.
- Tagada ELi sisuline ja võrdne koostöö kodanikuühiskonna organisatsioonidega, s.t selliste kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kus naistel on juhtroll, mis panustavad strateegiasse ning milles võetakse kuulda naiste arvamust ja mis on esindatud paljude ühiskonna probleemküsimuste käsitlemisel.
- Tagada toetus rahvusvahelistele ja piirkondlikele valitsusvälistele organisatsioonidele, kes edendavad kohalikku isevastutust ja kaasamist ning aitavad ehitada üles riigi võimekust.

Muude osalistega tehtava koostöö ja dialoogi tugevdamine

44. Koostöö rahvusvaheliste osalejatega on ülimalt oluline naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava tõhusaks rakendamiseks ning jõupingutuste dubleerimise ja ressursside pärast võistlemise vältimiseks. Koostöö on vajalik ka analüüside, saadud õppetundide ja ressursside jagamiseks ning selleks, et tagada sidusus programmitulemuste ja poliitikaarengu vahel ülemaailmsel, piirkondlikul ja riigi tasandil. Oluline on, et eri osalejad peaksid dialoogi kõigil tasanditel (kohalik, riigi, piirkonna ja rahvusvaheline), aga ka omavahel ning kaasates kodanikuühiskonna. Samuti on oluline see, et rahvusvahelised organisatsioonid ei konkureeriks kohalike kodanikuühendustega juhul, kui viimased suudavad anda poliitikasse või programmidesse sama sisendi (nt teha uuringuid).

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Edendada kaasavaid partnerlusi ja tõhusamat kogemuste, õppetundide ja parimate tavade jagamist kõigi sidusrühmade vahel kõikides naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava aspektides. See hõlmab ühiste huvide kindlakstegemist, võttes eriti arvesse esilekerkinud probleeme ja võimalusi.
- Jätkata koostööd asjaomaste rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonidega, eriti ÜROga, aga samuti Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (NATO), Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE), Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni (ASEAN), Ameerika Riikide Organisatsiooni (OAS), G20, G7, Aafrika Liidu (AL), Rahvusvahelise Punase Risti Komitee ja Vahemere Liiduga (UFM). Võttes aluseks olemasolevad algatused ja kogemused, jätkata samuti koostööd muude piirkondlike organisatsioonidega, kes soovivad teha tööd soolise võrdsuslikkuse, rahu ja julgeoleku nimel, eesmärgiga luua koostoime olukordades, kus ELi ja ÜRO või muudel rahvusvahelistel organisatsioonidel on oluline roll.

- Edendada ja toetada algatust luua naiste, rahu ja julgeoleku valdkonna riiklikud kontaktpunktid kui piirkondadevahelised foorumid ning luua võimalus jagada kogemusi ja parimaid tavasid naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide edukamaks rakendamiseks ning parandada rahastamis- ja abiprogrammide koordineerimist.
- Edendada ja toetada ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 (RAR1325) kiirema piirkondliku rakendamise algatust, mille peamine eesmärk on tagada tehnilise tasandi teabevahetus soolise võrdõiguslikkuse nõunike ja muude spetsialistide vahel mitmepoolsetes ja piirkondlikes organisatsioonides. Selle eesmärk on rajada foorum, mis tõhustaks naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamist, ning edendada ELi, ÜRO, NATO, ALi ja OSCE osalejate koostööd.
- Edendada ja julgustada kaasavaid tavasid, millega püütakse tõhustada sidusust, koordineerimist ja tõhusust,
- Edendada kodanikuühiskonna organisatsioonide ja ELi dialoogi, mida ELis koordineerib Euroopa välisteenistus ja kolmandates riikides ELi delegatsioonid.

Toetavad meetmed

Poliitiline toetus naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava tulemuslikuks rakendamiseks

45. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava tulemuslik rakendamine nõuab terviklikku lähenemisviisi. Ülimalt oluline on muuta välistavad ja kapseldunud lähenemisviisid kaasavateks ja kõikehõlmavateks kaasamis- ja töömehhanismideks. Selles valdkonnas esineb endiselt piiratud arusaamist ja mõnikord ei leia see teema piisavalt tunnustamist. Seepärast tuleb naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamist toetada võimalikult tugeva poliitilise juhtimise ja pühendumisega.

Seetõttu kavatses EL teha järgmist:

- Edendada naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamist igas kontekstis, sealhulgas mitmepoolsetel foorumitel ja kahepoolsete kohustuste raames, poliitilistes ja inimõiguslastes dialoogides, partnerlussuhetes, deklaratsioonides, mitmepoolses teabevahetuses ja suhtlemises ning partnerriikidega tehtavates ühistes avaldustes.
- Tagada naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava katkematult tõhus rakendamine ELis, viies ellu ja jälgides ELi strateegilist lähenemisviisi naiste, rahu ja julgeoleku teemale, soolise võrdõiguslikkuse edendamist käsitlevat ELi strateegilist kohustust ja ELi soolise võrdõiguslikkuse teist tegevuskava.
- Edendada ja toetada naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamist sooküsimuste ja ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 küsimuse Euroopa välisteenistuse peanõuniku mandaadi abil.
- Lülitada soolist võrdõiguslikkust ning naiste, rahu ja julgeoleku valdkonda käsitlev ühine lähenemisviis ELi ühisesse välis- ja julgeolekupoliitikasse ning seda edendada.
- Edendada naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava mõistmist ja selle loomingulist mõtestamist, kaasa arvatud laiemas avalikkuse seas.
- Tagada naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava asetamine selliste poliitiliste ja diplomaatiliste kohustuste keskseks teemaks, mis on seotud esilekerkivate väljakutsete ja kriisiolukordade, ebastabiilsuse, konflikti- ja konfliktijärgsete olukordadega, pidades silmas, et kõigi selliste olukordade puhul tuleb seada prioriteediks ennetav diplomaatia.
- Edendada naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamisel tõhustatud ja kaasavat koostööd kõikide sidusrühmadega, sealhulgas riikide valitsustega, seadusandlike organite, riikide inimõiguste institutsioonidega, soolise võrdõiguslikkuse organitega, kohalike omavalitsustega, kodanikuühiskonna ja valitsusväliste osalejatega, erasektoriga, arengu- ja humanitaarabi andjatega ning rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonidega.

- Edendada sootundlike vahendusteenuste rahvusvaheliste standardite täitmist. Käsitleda rahuprotsesse jätkuvalt kui võimalust soodustada naiste mõjuvõimu suurendamist, soolist võrdõiguslikkust, soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist, naiste sisulist ja võrdset osalemist ning naiste õiguste austamist läbirääkimiste ja järgnevate rahukokkulepete raames.
- Tagada, et kõik ELi vahendustegevuses osalevad isikud käsitlevad neid küsimusi nii rahueelsete kui ka rahuläbirääkimiste ajal ning et nad püüavad tagada nende küsimuste lõimimise ja prioriteediks seadmise järgnevas rahu kindlustamise ja konfliktijärgse ülesehitustöö etapis, sealhulgas piisavate rahaliste vahenditega varustatud soolise võrdõiguslikkuse valdkonna ametikohtade abil ELi kõigi vahendusmeetmete puhul.
- Tagada, et ELi kõigi siirmiste puhul ebakindlatesse ja konfliktiolukordadesse ja humanitaarhädaolukordadesse tagatakse piisav suutlikkus naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamiseks, sealhulgas piisavalt rahastatud soolise võrdõiguslikkuse ekspertide ja nõunike osalemise kaudu kõikides ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonides ja operatsioonides, ELi delegatsioonides ja ELi eriesindajana. Tagada kõikide ELi siirdavate sõjaväelaste ja tsiviilisikute, sealhulgas juhtivtöötajate, piisav koolitatus soolise võrdõiguslikkuse ning naiste, rahu ja julgeoleku teemal, eriti selles, kuidas lõimida sooperspektiiv oma vastutusvaldkondadesse.

Rahastamine ja ressursid

46. Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamiseks ning soolise tasakaalu ja muude soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks vajalike erimeetmete väljatöötamiseks on vaja eraldada vahendeid. Seda silmas pidades ja mitmete uuringute ja aruannetele⁴⁰ tuginedes on üldiselt puuduv ja/või piiratud rahastamine jätkuvalt naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava tõhusat rakendamist takistav tegur. Nii ELis kui ka kogu maailmas on vaja saada rahastamist sellistele projektidele/programmidele, mille põhieesmärgiks on sooline võrdõiguslikkus ning naiste, rahu ja julgeolekuga seotud küsimused, ning soospektide- ja perspektiivide süvalaiendamiseks muudesse projektidesse/programmidesse. Ressursside puudus, sealhulgas oma suutlikkuse suurendamise osas, et teha tööd soolise võrdõiguslikkuse ning naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamisega, on jätkuvalt peamiseks väljakutseks, millega tuleb tegeleda. Lisaks on soolise ebavõrdsuse algpõhjustega tegelemiseks vaja soodsat makromajanduslikku keskkonda.

---

⁴⁰ Goldberg, D. B. (2015). *Civil Society Organisation (CSO) Survey for the global study on women, peace and security: CSO perspectives on UNSCR 1325 implementation 15 years after adoption. The Global Network of women peacebuilders.* <http://peacewomen.org/sites/default/files/CSO%20Survey%20Report%20FINAL.pdf>
Coomaraswamy, R., & UN Women. (2015). *Preventing conflict, transforming justice, securing the peace: a global study on the implementation of United Nations Security Council resolution 1325.* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015.pdf>) United Nations Development Program. (n.d.). *Trust Fund Factsheet — Global Acceleration Instrument.* (<http://mptf.undp.org/factsheet/fund/GAI00>).

47. Sisuliste ja püsivate edusammude tegemiseks on vaja õigustel põhinevat lähenemisviisi, tagamaks, et naised mitte ainult ei omanda oskusi ja varasid, vaid et neil on ka valik ja kontroll võimaluste ja vahendite üle ning võimalus kujundada majanduslike otsuste tegemist kõikidel tasanditel. Erilist tähelepanu pööratakse naiste rollile ja positsioonile ametlikus ja mitteametlikus majanduses. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamiseks tehtav töö (sealhulgas konflikt- ja konfliktijärgses olukorras olevates riikides) on olnud kaua alarahastatud. Otsene, kindel ja prognoositav rahastamine, mida antakse paindlike toetuste ja pikaajalise rahastamise kaudu, saab olukorda muuta ja luua rohujuuretasandi liikumistele ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele tingimused naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamiseks.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Teha tööd selle nimel, et lisada soolise võrdsuslikkuse ning naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskavaga seotud aspektid kohaldatavatesse ELi välistegevuse rahastamisvahenditesse.
- Nõuda, et kõikide ÜJKP operatsioonide ja missioonide ning ELi delegatsioonide puhul tagatakse eelarvevahendid ka sooküsimuste valdkonna eksperditeadmiste ja/või nõunike jaoks.
- Tagada piisav, püsiv ja prognoositav rahastamine, võttes kõnealust küsimust arvesse programmitöös ja programmivälistes meetmetes naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamise eesmärgil.
- Kuigi tunnistatakse ELi liikmesriikides ja ELi välistegevuse rahastamisvahendite puhul järgitavat vajaduspõhist lähenemisviisi, tuleks seada võimaluse korral prioriteediks kohalike kodanikuühiskonna organisatsioonide, eelkõige naisorganisatsioonide poolt ellu viidavate soolise võrdsuslikkuse ning naiste, rahu ja julgeoleku valdkonna projektide jaoks ette nähtud (otsesed) tegevustoetused.
- Innustada soolise analüüsi läbiviimist ELi välistegevuse rahastamise eeltingimusena.
- Innustada sihtotstarbeliste vahendite eraldamist naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegilise lähenemisviisi sõltumatu välishindamise läbiviimiseks. Samuti innustada sootundlikkusaspektide arvessevõtmist kõikide ELi välistegevuste ja asjaomaste poliitikameetmete hindamisel.
- Tagada kohalike kodanikuühiskonna organisatsioonide juurdepääsul rahastamisele minimaalne halduskoormus, järgides ELi finantsmäärust.

- Edendada sihtotstarbeliste vahendite eraldamist naiste, rahu ja julgeoleku valdkonna teadusuuringutele.
- Hinnata, jälgida ja vajaduse korral vaidlustada ELi, ELi liikmesriikide ja ELi partnerite terrorismivastaseid meetmeid, sealhulgas terrorismi rahastamise vastaseid õigusakte, et need ei kahjustaks, piiraks ega mõjutaks naiste õigusi.
- Tagada arengu rahastamise kolmandal rahvusvahelisel konverentsil vastu võetud Addis Abeba tegevuskava rakendamine.

Suutlikkuse suurendamine ja koolitus

48. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava tõhus rakendamine sõltub meeste ja naiste teadlikkusest, teadmistest, oskustest, suutlikkusest ja vahenditest otsustusprotsessi kõikidel tasanditel. Arvestades tänapäeva julgeolekuolukorra keerukust ja naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava laiendamist, on suutlikkuse suurendamine ning koolituse ja hariduse parandamine püsivat rahu, julgeolekut ja soolist võrdõiguslikkust silmas pidades kogu naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamise aluseks.
49. Sihipärane koolitus on naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamise väga oluline osa. 15. märtsil 2017 vastu võetud uus ÜJKP alast koolitust käsitlev ELi poliitika⁴¹ näeb ette kohustusliku ja standardse siirmiseelse koolituse nii lähetatavatele kui ka lepinguliste töötajate siirmise eeltingimusena. Kuigi siirmiseelne koolitus on juba kättesaadav ÜJKP missioonidele ja operatsioonidele lähetatavatele töötajatele, ei ole see veel kõigile kohustuslik. Muud tüüpi sekkumiste (nt vahendustegevus) puhul puudub endiselt seesugune struktuurne ja kohustuslik lähenemine koolitusele. Kõnealuse uue koolituspoliitika kohaselt peaks kogu ÜJKP alane koolitustegevus kajastama ELi aluspõhimõtteid, sealhulgas soolist võrdõiguslikkust ja naiste, rahu ja julgeoleku alaseid eesmärke. Lisaks jätkatakse sooaspektide süsteemsemat integreerimist ÜJKP alastesse sisekoolitustesse ja -seminaridesse.

⁴¹ *EU policy on CSDP training* (ÜJKP alast koolitust käsitlev ELi poliitika) (5197/2/17 REV 2), 15. märts 2017.

Seetõttu kavatses EL teha järgmist:

- Jätkuvalt parandada oma teadmisi naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskavaga seotud küsimustes intensiivsema ja kooskõlastatud koolituse kaudu kõikidel tasanditel, sealhulgas kõrgema juhtkonna tasandil. Paluda liikmesriikidel pakkuda osana oma kodanike koolitamiseks ette nähtud iga-aastasest ELi koolituskavast koolituskursusi ning innustada neid avama need koolitused võimaluse korral ka teistest liikmesriikidest pärit osalejatele.
- Tagada, et Euroopa Julgeoleku- ja Kaitsekolledž jätkab edusamme sooperspektiivi süvalaiendamiseks kogu oma koolitustegevusse, sealhulgas kõikide käimasolevate ja liikmeriikides kohapeal pakutavate kursuste ja koolituse puhul.
- Tagada sooperspektiivi integreerimine kogu ÜJKP operatsioonide ja missioonidega seotud kriisiohjetegevusse ning humanitaar- ja arenguvaldkonna alasesse välistegevusse.
- Tagada, et Euroopa Komisjon ja Euroopa välisteenistus lisavad naiste, rahu ja julgeoleku aspekti oma käimasolevatesse ja tulevastesse soospetsiifilistesse koolitustesse, mida viiakse läbi Euroopa välisteenistuses, komisjonis, ELi delegatsioonides ja ÜJKP struktuurides. Kõnealused koolitused peaksid hõlmama seda, kuidas praktiliselt integreerida sooperspektiiv igapäevatöösse.
- Tagada, et naiste, rahu ja julgeoleku aspekt/moodul integreeritakse veebipõhisesse koolitusse ning et soolise võrdõiguslikkuse komponent lisatakse süstemaatiliselt koolituskursustesse, mis on seotud kõikide asjakohaste sektoritega, näiteks desarmeerimine, demobiliseerimine ja taasintegreerimine, julgeolekusektori reform ja valimiste vaatlemine.
- Edendada kõikide ELi vahendajate, sealhulgas ELi poolt rahaliselt või tehniliselt toetatavate vahendajate koolitamist selles osas, kuidas läbi viia ja kasutada soolisi analüüse ning lisada sooperspektiiv vahendustegevusse.
- Pakkuda oma personalile koolitust soolise võrdõiguslikkuse kohta ja selle kohta, kuidas kujundada ümber konflikte ja ühiskonnas levinud soonorme ja -rolle ning toetada valitsus- ja valitsusväliste partnerite koolitamist.

- Tagada, et koolitused kavandatakse lähtuvalt osalejate vajadustest ning et vajaduse korral kasutatakse juhendamist või nõustamist, eriti kõrgematel ja juhtivatel ametikohtadel olevate isikute puhul.
- Julgustada liikmesriike prioriseerima suutlikkuse suurendamist ja koolitust oma riiklikes tegevuskavades ja kolmandaid riike toetavas tegevuses.
- Julgustada liikmesriike prioriseerima selliste koolitusvahendite nagu arvutipõhine õpe (veebipõhine koolitus, netisaated) ja muude koolituspakettide väljatöötamist ja sellesse investeerima. Selliseid koolitusmooduleid, mis on välja töötatud ELi delegatsioonide ning ÜJKP missioonide ja operatsioonide jaoks, võiks jagada ka partneritega ja kolmandate riikidega.

Teabe ja heade tavade vahetamine

50. Naisi, rahu ja julgeolekut käsitlev ELi mitteametlik rakkerühm on osutunud kasulikuks kogemuste vahetamise ja partnerluse foorumiks ELi institutsioonide, liikmesriikide ja kodanikuühiskonna vahel⁴².
51. Rakkerühm kohtub neli korda aastas, kaks korda strateegilisel tasandil Euroopa välisteenistuse ja ametisoleva Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi ühisel juhtimisel ja kaks korda tehnilisel/töötasandil.
52. ELi delegatsioonid peaksid oma riikides ja piirkondlikul tasandil kokku kutsuma foorumeid teabe ja heade tavade vahetamiseks, eesmärgiga viia ELi delegatsioonid, ÜJKP missioonid ja ELi liikmesriigid kokku kodanikuühiskonnaga ja anda kindel panus sellesse valdkonda.
53. ELi eesmärk on luua partnerlusi ja liite teiste rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonidega ning eelkõige struktureeritud ja formaliseeritud platvorme koostööks kõikidel tasanditel alates poliitilisest tasandist kuni töötasandini. Selleks et olla jätkusuutlik ja tõhus, peavad ülevalt alla lähenemisviisidega kaasnema meetmed, mida kavandatakse ja rakendatakse kõikidel tasanditel.

---

⁴² Sealhulgas akadeemilised ringkonnad.

Seetõttu kavatses EL teha järgmist:

- Toetada foorumi⁴³ loomist, et vahetada kogemusi ja parimaid tavaid ning edendada innovatsiooni eri tasandi praktikute seas (sooküsimuste nõustajad ja soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktid), tagades, et poliitikavalikuid tehakse praktikute kogemustele, teadmistele ja ideedele tuginedes, mis on naiste, rahu ja julgeolekut käsitleva uue ELi strateegilise lähenemisviisi tõhusa ja jätkusuutliku rakendamise seisukohalt väga oluline. Seda hakatakse kohaldama ELi piires, organisatsioonide vahel ning juba loodud ja toimivates võrgustikes (näiteks juba loodud võrgustikud Euroopa Komisjonis) ja nende vahel.
- Anda suuniseid uue naiste, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegilise lähenemisviisi kaasaval viisil rakendamise kohta ning tagada erinevate sidusrühmade võimalikult laialdane osalemine.
- Toetada olemasolevaid ja uusi kontaktpunktide ja ekspertide kaasavaid võrgustikke, mille eesmärk on parandada soolist võrdõiguslikkust ja naiste mõjuvõimu suurendamist ning rakendada naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava.

Juhtimine ja vastutus

54. Juhtimine ja piisavate ressursside tagamine kõikidel tasanditel on naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava tulemusliku rakendamise seisukohalt otsustava tähtsusega. Et juhtimine saaks olla sootundlik, on vaja selget arusaama soolisest võrdõiguslikkusest ning naiste, rahu ja julgeolekuga seotud küsimustest. Kooskõlas ELi üldise poliitilise raamistikuga soolise võrdõiguslikkuse, naiste mõjuvõimu suurendamise ning naiste, rahu ja julgeoleku kohta, lasub vastutus naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamise eest liikmesriikidel. Ka asjaomastel ELi institutsioonidel ja asutustel on oluline roll naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava edendamisel ja rakendamisel.

---

⁴³ Üks näide selle kohta on koostöö resolutsiooni (RAR) 1325 piirkondliku rakendamise kiirendamiseks ÜRO, ELi, NATO, Aafrika Liidu ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) vahel.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Tagada, et juhtivtöötajad edendavad oma teenistustes aktiivselt soolist võrdsuslikkust ning naiste, rahu ja julgeolekuga seotud küsimusi, lisades selle muu hulgas kõikide juhtivate ametikohtade ametijuhenditesse ning tagades, et neid elemente võetakse arvesse juhtivtöötajate hindamisel. See hõlmab delegatsioonide juhtide, Euroopa Liidu eriesindajate ning ÜJKP missioonide ja operatsioonide juhtide/ülemate volitusi.
- Tagada, et ELi poolt juhtivatele ametikohtadele tööle võetud või lähetatud isikud on saanud siirmiseelset koolitust soolise võrdsuslikkuse ning naiste, rahu ja julgeoleku küsimustes. Samuti tagada, et juhid ja juhtkond oleksid teadlikud sooküsimuste nõustajate ja kontaktpunktide mitmetahulisest tööst.
- Tagada, et kõik ELi poolt kaasatud töötajad, alltöövõtjad ja rakenduspartnerid edendaksid naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava tulemuslikku rakendamist, ning tagada, et esmane vastutus lasub juhtidel ja juhtkonna tasandil ja et innustatakse vastutusmehhanismide väljatöötamist.
- Tagatakse, et pakkumuste ja lepingutega seotud töökirjeldused, tingimused ja nõuded sisaldavad regulaarselt kohustust võtta arvesse soolist võrdsuslikkust ning naiste, rahu ja julgeoleku kaalutlusi kõikides töövaldkondades, sealhulgas nõue osaleda vajaduse korral erikoolituses.

Tugifunktsioonid

55. Sooküsimuste nõustajate ja soolise võrdsuslikkuse kontaktpunktide/-isikute töö on äärmiselt tähtis selleks, et ELi soolise võrdsuslikkuse, naiste mõjuvõimu suurendamise ning naiste, rahu ja julgeoleku alase ELi poliitika tulemusel saaksid teoks analüüsimine, kavandamine, rakendamine ja hindamine. Need isikud peaksid seetõttu olema strateegilisel positsioonil, tagades neile juurdepääsu kõrgemale juhtkonnale ning strateegilistele dokumentidele ja protsessidele. Samuti on sooküsimuste nõustajatel ja soolise võrdsuslikkuse kontaktpunktidel tähtis roll selles, et hõlbustada sooperspektiivi integreerimist igapäevaülesannetesse ja -toimingutesse. ÜJKP tsiviilmissioonide puhul on soolise võrdsuslikkuse kontaktpunktide struktuurid arendatud edukalt välja toimima ka sooküsimuste nõustajatena, tagades soolise võrdsuslikkuse süvalaiendamise jõupingutuste laiemat ulatust.

56. ELi delegatsioonides on soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktid peamised sidusrühmad, kes vastutavad kõikide soolise võrdõiguslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamisega seotud jõupingutuste ja meetmete alase nõustamise ja nende kooskõlastamise eest. Nende ülesanne on hõlbustada ja toetada ELi soolise võrdõiguslikkuse teise tegevuskava rakendamist. Soolise võrdõiguslikkuse kontaktisikute võrgustik kohtub Brüsselis igal aastal. Kohtumise peaeesmärk on: i) hinnata olemasolevaid teadmisi ja kogemusi; ii) hõlbustada õppimist ning iii) arutada soolise võrdõiguslikkuse teise tegevuskava osas tehtud edusamme, eelkõige seoses institutsioonilise kultuuri muutmise eesmärgi ja aruandlusega.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Tagada sooküsimuste nõustajatele ja soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktile strateegiline positsioon ja piisavad vahendid.
- Jätkata soolise võrdõiguslikkuse alase nõustamisega seotud valmisoleku ja suutlikkuse tugevdamist ELis, eelistatavalt koostöös kõikide praeguste mitmepoolsete ja piirkondlike partneritega ning kodanikuühiskonna ekspertide ja teadlastega kogemusi vahetades.
- Edendada soolist tasakaalu sooküsimuste nõustajate ja soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktide hulgas, innustades rohkem mehi neid ametikohti vastu võtma.
- Muuta soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktide kasutamine süstemaatiliseks ja luua sooliselt tasakaalustatud kontaktpunktide võrgustik, mis hõlmab nii riiklikke kui ka rahvusvahelisi töötajaid.
- Tagada, et soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktide määramisel/valimisel tehakse see kohustus ametijuhendi ja seega nende iga-aastaste hindamiste osaks. See töö on sama tähtis kui mis tahes muud tööd ja seda tuleb asjakohaselt kajastada ka iga-aastastes tulemuslikkuse hindamistes.
- Julgustada soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktide struktuuride laialdasemat kasutamist, et hõlbustada ja edendada soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist igapäevasesse töösse, kasutades ära eelkõige ÜJKP tsiviilmissioonide häid tavasid.

- Veelgi lihtsustada ELi sooküsimuste nõustajate, soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktide ja -isikute vahelist ideede vahetamist ja suhtlust, näiteks füüsiliste või virtuaalsete koosolekute ja olemasolevate veebipõhiste platvormide, nt soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktide Euroopa võrgustiku virtuaalse platvormi „Together“ jätkuva kasutamise kaudu.
- Innustada heade tavade ja saadud kogemuste vahetamist nõustajate ja kontaktpunktide/isikute vahel.
- Soodustada mitmekesisust sooküsimuste nõustajate ja kontaktpunktide/isikute hulgas, kaasates eelkõige rohkem mehi.

Järelevalve-, hindamis- ja aruandluskord

57. ELil on olemas tugev järelevalve-, hindamis- ja aruandlussüsteem, mis on muu hulgas osa ELi soolise võrdõiguslikkuse teisest tegevuskavast (2016–2020) ning soolise võrdõiguslikkuse edendamist käsitlevast ELi strateegilisest kohustusest. Naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate meetmete tõhustatud järelevalve-, hindamis- ja aruandluskorra eesmärgiks on veelgi parandada naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamise üldiseid järelmeetmeid, sealhulgas asjaomaste paralleelsete aruandluskordadega kooskõlastamise ja sünkroonimise kaudu. Naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva aruandlussüsteemi eesmärk on keskenduda mitte ainult sellele, mida teha, vaid ka sellele, kuidas seda tehakse.
58. Kavas on parandada praegust järelevalve-, hindamis- ja aruandlussüsteemi nii sisuliselt kui ka menetluste osas. Eesmärk on luua tingimused kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete analüüside ja hindamiste maksimeerimiseks, vähendades samal ajal võimalikult palju andmepakkujatele põhjustatavaid häireid ja andmetöötlejate raskusi. Lisaks on ELi eesmärk luua näitajatel põhinev järelevalvekorraldus, mis põhineb edusammude markeritel. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava osalusaspektiga seoses tähendab see seda, et lisaks kaasatud naiste arvule on kavas rohkem keskenduda naiste osalemise kvaliteedile. See võimaldab põhjalikumalt analüüsida naiste sisulist ja võrdset osalemist ja nende tegelikku mõju otsustusprotsessides ja -positsioonidel.

59. Tõhusa, kaasava ja läbipaistva järelevalve ja hindamise tagamiseks naiste, rahu ja julgeoleku valdkonnas on vaja ELi institutsioonide, liikmesriikide ja kodanikuühiskonna vahelist teabevahetust ja partnerlust. Tuleb luua tõhusad ja läbipaistvad osalusmehhanismid ja -menetlused.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Jätkata naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva strateegilise lähenemisviisi rakendamiseks välja töötatud meetmete puhul kasutatavate näitajate väljatöötamist ja kasutamist. Süstematiseerida sooliselt segregeeritud andmeid kogu ELi välispoliitika raames ja tagada, et mõjuhinnang hõlmaks enamat kui üldiste soolise ebavõrdsuse alaste andmete kirjeldust/aruandlust, pakkudes sõltumatu kodanikuühiskonna või teadusringkondade poolt tehtavaid põhjalikke (juhtumi)uuringuid ja lähteolukorra analüüse ning nähes ette korrapärase teabevahetuse ELi esindajatega (sh kohalike kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja eelkõige naisorganisatsioonidega).
- Koguda naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevaid näitajaid muudest raamistikest (Pekingi tegevusprogramm, liikmesriikide riiklikud tegevuskavad, ELi soolise võrdsuslikkuse teine tegevuskava jne) ning integreerida need nii palju kui võimalik naiste, rahu ja julgeoleku alaste näitajate raamistikku, eesmärgiga tagada, et samu andmeid ei küsita erinevate aruandlusmenetluste käigus (see hõlbustab aruandlust).
- Seada eesmärgiks kogu soolise võrdsuslikkuse, naiste mõjuvõimu suurendamise ning naiste, rahu ja julgeoleku alase ELi aruandluse tõhususe, ühtlustamise ja kooskõlastamise täiendav parandamine.
- Pakkuda liikmesriikidele parameetreid, süsteeme ja juhiseid, eesmärgiga tagada järelevalve- ja hindamisprotsesside koondamine piirkondlikul tasandil, võttes samas arvesse iga liikmesriigi konkreetseid vajadusi ja prioriteete.
- Edendada kaasava kodanikuühiskonna, sealhulgas riiklike naiste õiguste rühmituste ja soolise võrdsuslikkuse valdkonna ekspertide tõhusat osalemist järelevalve- ja hindamisprotsessides.

Riikide tegevuskavad

60. Riikide tegevuskavadel on oluline roll naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamise sujuvamaks muutmisel, eelkõige riiklikul tasandil.

Seetõttu kavatseb EL teha järgmist:

- Edendada riikide tegevuskavade väljatöötamise ja rakendamise suhtes kogu valitsemissektorit hõlmava lähenemisviisi võtmist. See aitab liikmesriike nende jõupingutustes prioriseerida kogu valitsemissektorit hõlmav strateegia ja jätkuvalt innustada kõiki riike ELis ja väljaspool ELi töötama riiklikud tegevuskavad välja ja viima neid ellu selle põhimõtte alusel.
- Tagada piisavad vahendid riiklike tegevuskavade toetamiseks, et neid oleks võimalik tulemuslikult rakendada.
- Edendada riikide tegevuskavade väljatöötamise osana osalusmehhanisme, et tagada kohalik isevastutus ja kaasatus ning vahendid.
- Edendada riiklike tegevuskavade rakendamise parlamentaarse järelevalve institutsionaliseerimist. Edendada kodanikuühiskonna osalemist järelevalves ja hindamises.
- Julgustada ELi liikmesriike toetama üksteist riiklike tegevuskavade väljatöötamisel ja rakendamisel.
- Jätkuvalt toetada ja edendada riiklike tegevuskavade tõhusat rakendamist riikides, kus viiakse läbi ELi välistegevust, saades toetust Euroopa välisteenistuse peanõunikult sooküsimustes ja ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 küsimuses.
- Tagada, et käesoleva naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegia sätteid lisatakse ELi liikmesriikide ja kolmandate riikide tulevastesse tegevuskavadesse.

I lisa: naised, rahu ja julgeolek ELi välispoliitikas

Naised, rahu ja julgeolek ühises julgeoleku- ja kaitsepoliitikas

61. Nõukogu on alates 2006. aastast korduvalt kinnitanud soolise võrdõiguslikkuse ja soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise tähtsust ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) raames kõikidel tasanditel⁴⁴. Pärast dokumendi „Naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 rakendamine ELi poolt – laiaulatuslik lähenemisviis“⁴⁵ vastuvõtmist töötati välja ÜJKP-spetsiifiline poliitika naiste, rahu ja julgeoleku jaoks, mida on pidevalt ajakohastatud⁴⁶, et tagada soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine ning naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide rakendamine alates esialgsest analüüsi- ja kavandamisetapist kuni ÜJKP missioonide ja operatsioonide läbiviimiseni, sh nende järelmeetmete võtmise ja hindamiseni.
62. 2016. aastal viidi läbi lähteolukorra analüüs, et teha kokkuvõtte inimõiguste ja sooküsimuste integreerimisest ÜJKPsse. Lisaks lähteolukorra kindlakstegemisele tuuakse lähteolukorra aruandes⁴⁷ esile ka tehtud edusammud ja esitatakse näiteid headest tavadest.

---

⁴⁴ Nõukogu järeldused soolise võrdõiguslikkuse ja soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise edendamise kohta kriisiohjamisel. Üldasjade nõukogu 2760. istung, Brüssel, 13. november 2006.

⁴⁵ Naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 rakendamine ELi poolt – laiaulatuslik lähenemisviis (15671/1/08 REV 1), 1.12.2008.

⁴⁶ Viimati ajakohastatud 2012. aastal: ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni (naiste, rahu ja julgeoleku kohta) rakendamine ÜJKP missioonide ja operatsioonide raames (dok 5799/12).

⁴⁷ See oli esimene kord, kui tehti lähteolukorra uuring inimõiguste ja sooküsimuste integreerimise kohta ÜJKP valdkonnas. Uuring, mille käigus tehti kindlaks 21 lähtenäitajat, et hinnata, mil määral on inimõigused ja sooline võrdõiguslikkus integreeritud ÜJKPsse, koosneb kahest osast: i) kavandamine ja mõju käsitlevad juhtumiuuringud seitsme ÜJKP missiooni puhul ning ii) viis küsimustikku, mis on suunatud ÜJKP teenistustele (kriisiohjamise ja planeerimise direktoraat (CMPD), tsiviilmissioonide plaanimise ja juhtimise teenistus (CPCC), Euroopa Liidu sõjaline staap (EUMS) ja Euroopa Julgeoleku- ja Kaitsekolledž (EADC)) ning kõikidele ÜJKP missioonidele.

63. ÜJKP missioonid ja operatsioonid on järk-järgult suurendanud oma soolise võrdõiguslikkuse teemal nõustamise suutlikkust, et suurendada soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist ning kiirendada naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi poliitika rakendamist. Naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi strateegilise lähenemisviisi heakskiitmise ajal [2018. aasta detsembris] oli kõikide ÜJKP tsiviilmissioonide juurde lähetatud sooküsimuste nõustajad, kelle jaoks see on kas põhitöö või kes täidavad kaksikfunktsiooni⁴⁸. Kõikidel ELi sõjalistel missioonidel ja ühel kolmest ÜJKP sõjalisest operatsioonist on täiskohaga sooküsimuste nõustaja ametikoht ja kaksikfunktsiooni täitva (*double-hatted*) sooküsimuste nõustaja ametikoht sõjaliste missioonide plaanimise ja juhtimise teenistuse (MPCC) / Euroopa Liidu sõjalise staabi (EUMS) juures. Ükski neist positsioonidest ei ole siiski veel täidetud, mis ohustab ELi võimet saavutada tulemuslik rakendamine.
64. ÜJKP missioonide ja operatsioonide sooküsimuste nõustajate peamine roll on anda juhtkonnale nõu soolise analüüsi ja sooperspektiivi integreerimise kohta missiooni volituste rakendamisel. Sooküsimuste nõustaja ülesanded võivad erineda sõltuvalt missiooni suurusest ja struktuurist ning volituste iseloomust. Siiski hõlmavad need alati nii sise- kui ka välisaspekte. **Välisaspektide osas** töötavad sooküsimuste nõustajad otseselt või kaudselt (nt valdkonnaekspertide või mentorite kaudu) võtuvõtva riigi kohalike partneritega, tegeledes nt õigusaktide koostamise või kohalike asutuste suutlikkuse suurendamisega. **Siseaspektide osas** teevad sooküsimuste nõustajad tihedat koostööd missioonide/operatsioonide juhtidega ja muude missiooni üksustega strateegilise ja operatiivplaanimise ning juhtimise valdkonnas. Üldiselt on sooküsimuste nõustajad vahendajad ja katalüsaatorid: nad teevad kindlaks, toetavad ja nõustavad. Siiski ei ole neil lõppvastutust soolise võrdõiguslikkuse alase töö ja sooperspektiivi integreerimise eest missiooni/operatsiooni tegevusse, kuna selle eest vastutab missiooni juht või ülem.

---

⁴⁸ Kaksikfunktsioon (*double-hatted*) on termin, millega viidatakse ametnikule, kes täidab kahte ülesannet.

65. ÜJKP tsiviilmissioonidel on soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktide struktuurid saanud üldiseks viisiks, kuidas võimaldada soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist missiooni volituste täitmisel. Sooline võrdõiguslikkus ning naiste, rahu ja julgeolekuga seotud kohustused täiendavad soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktide esmast funktsiooni. Soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktid on kontaktiks ja sillaks sooküsimuste nõustajate ja missiooni erinevate üksuste vahel. Nagu sooküsimuste nõustajate puhul, sõltub ka soolise võrdõiguslikkuse kontaktpunktide roll missiooni volitustest ja nende funktsioonist ja ülesannetest missioonil.
66. Poliitika ja praktika vahelise lõhe kaotamiseks töötati 2018. aastal ÜJKP tsiviilmissioonide jaoks välja soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise alased tegevussuunised⁴⁹. Suuniste eesmärk on: i) hõlbustada sooperspektiivi süstemaatilist süvalaiendamist ja võtta vastu soolise võrdõiguslikkuse alased poliitikameetmed, sealhulgas naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ELi poliitika rakendamine; ning ii) edendada ühtsemat lähenemisviisi soolisele võrdõiguslikkusele, naiste mõjuvõimu suurendamisele ning naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskavale missioonidel.

---

⁴⁹ Tsiviiloperatsiooni ülem andis välja soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise teemalised tegevussuunised missioonide juhtidele ja personalile (dok EEAS (2018) 747).

Naiste, rahu ja julgeoleku teema Euroopa Komisjonis

Elanikkonnakaitse ja humanitaarabi

67. EL on võtnud vastu soolise lähenemisviisi humanitaarabi valdkonnas, milles käsitatakse soolist aspekti kvaliteedikriteeriumina, mis aitab tagada, et humanitaarabi jõuab kõige haavatavamate isikuteni ning aitab tõhusalt rahuldada naiste, tüdrukute, poiste, meeste ning eakate naiste ja meeste spetsiifilisi vajadusi. Komisjon talituste töödokumendis „Sooküsimus humanitaarabis: erinevad vajadused, kohandatud abi“⁵⁰ esitatakse ELi lähenemisviisi soolise võrdõiguslikkuse ja soolise vägivalla küsimusele humanitaarabi andmisel. Komisjoni talituste töödokumendis viidatakse naiste, rahu ja julgeoleku raamistikule, ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 ELi-poolse rakendamise laiaulatuslikule lähenemisviisile ning 17-le nõukogu poolt vastu võetud näitajale. Kõnealune poliitika hõlmab peatükki seksuaalse ja soolise vägivalla kohta ning EL toetab sihtotstarbelisi meetmeid sellise vägivalla kaotamiseks.
68. Selleks et toetada poliitikameetmete poliitilist elluviimist ja nende sidusust, on EL välja töötanud soo-vanuse näitaja, mida kohaldatakse kõikide ELi rahastatavate humanitaarabi projektide suhtes alates 2014. aasta jaanuarist. Soo-vanuse näitaja on aruandlusvahend, milles kasutatakse nelja kvaliteedikriteeriumi, millega mõõdetakse, kui palju on kõikide ELi rahastatavate humanitaarabimeetmete ettepaneku, järelevalve ja lõpparuande esitamise etappides arvesse võetud soo ja vanuse aspekte.
69. Naiste, rahu ja julgeoleku raamistik on seetõttu ELi humanitaartöö jaoks väga oluline, eelkõige seoses soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise ning seksuaalse ja soolist vägivalla eest kaitsmisega hädaolukordades.

---

⁵⁰ Komisjoni talituste töödokument „Sooküsimus humanitaarabis: erinevad vajadused, kohandatud abi“, Brüssel, 22.7.2013, SWD (2013) 290 final.

Rahvusvaheline koostöö ja areng

70. Kuna tütarlaste ja naiste osalemine ja nende hääl kuulda võtmine ühiskonna igal tasandil on õiglase ja kaasava ühiskonna saavutamiseks äärmiselt oluline, tugevdab Euroopa Komisjoni rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektoraat (DG DEVCO) osana ELi soolise võrdõiguslikkuse teise tegevuskava (2016–2020) rakendamisest jätkuvalt oma jõupingutusi, et anda mõõdetav panus sellesse, et suurendada naiste ja tütarlaste tegevusvõimekust, nende kaasaráärmist ja osalemist ühiskonna-, majandus- ja poliitilises elus, sealhulgas konflikt- ja konfliktijärgsetes olukordades.
71. ELi soolise võrdõiguslikkuse teine tegevuskava pakub raamistiku tulemustele suunatud ja koordineeritud meetmete võtmiseks. Selles konsolideeritakse kontekst, põhjendused ja prioriteedid uuendatud lähenemisviisis, milles kinnitatakse ELi poliitikat ja poliitilisi kohustusi seoses soolise võrdõiguslikkusega ning tagatakse tõhusamal viisil konkreetsete tulemuste saavutamine tütarlaste ja naiste jaoks, edendades samal ajal ELi sellealase tegevuse tõhusamat koordineerimist, rakendamist ja järelevalvet. See sisaldab konkreetseid eesmärke seoses naiste tegevusvõimekuse ja esindatuse suurendamisega ning igasuguse nendevastase diskrimineerimise ja vägivalda kaotamisega.
72. Soolise võrdõiguslikkuse teise tegevuskava 2017. aasta rakendamisaruanne⁵¹ näitas, et ELi delegatsioonide enim valitud eesmärk arengumaade hulka kuuluvates partnerriikides oli tagada, et „tütarlaste ja naiste vastu ei panda toime ühtegi liiki vägivallategu ei avalikus ega eraelus“.

---

⁵¹ 2017. aasta rakendamisaruanne: „Sooline võrdõiguslikkus ja naiste mõjuvõime suurendamine: naiste ja tütarlaste elu muutmine ELi välissuhete kaudu aastatel 2016–2020“ (SWD (2018) 451 final, 15.10.2018).

73. Kõnealune eesmärk hõlmab konkreetset näitajat, mis käsitleb „kõikide ja igas vanuses naiste ja meeste kaitsmist kriisiolukordades seksuaalse ja soolise vägivalla eest ELi poolt toetatud tegevuste kaudu“ ja sisaldab soovituslike näitajate loetelu ELi juhitud tegevuse mõju mõõtmiseks. Need näitajad hõlmavad järgmist (loetelu ei ole ammendav): i) nende ELi partnerriikide arv, kes on andnud teada seksuaalse vägivalla sõjarelvana kasutamise juhtumite vähenemisest; ii) nende isikute arv, kes saavad otsest kasu ELi toetatavatest programmidest, mille konkreetne eesmärk on toetada konfliktijärgses tsiviilkeskkonnas rahu kindlustamist ja/või konfliktide ennetamist; ning iii) nende rahuvalve- ja rahukindlustamissmissioonide osakaal, mis hõlmavad konkreetseid sätteid igas vanuses tütarlaste ja naiste julgeoleku ja staatuse parandamiseks.
74. Selle temaatilise prioriteedi raames teatati 2017. aastal 34st uuest algatusest, millega tugevdatakse naiste esindatust ja poliitilist kaasaraäkimist, kuigi vaid mõned neist keskenduvad rahule ja julgeolekule. Enamik neist käsitlevad naiste osalemist poliitikas, juhtimises ja valimisprotsessides ja naisorganisatsioonides ning inimõiguste kaitsjate mõjuvõimu suurendamist.

Õigus- ja tarbijaküsimused ning sooline võrdõiguslikkus

75. Kuna naiste ja meeste võrdõiguslikkus on üks ELi põhiväärtustest, on Euroopa Komisjon pühendunud soolise võrdõiguslikkuse edendamisele liikmesriikides ja kogu maailmas, kooskõlas kestliku arengu 5. eesmärgiga soolise võrdõiguslikkuse kohta. Komisjoni töö, millest annab tunnistust komisjoni strateegiline kohustus soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks,⁵² keskendub järgmisele viiele prioriteetsele valdkonnale: i) naiste tööturul osalemise suurendamine ning naiste ja meeste võrdne majanduslik sõltumatus; ii) sooliste palga-, sissetuleku- ja pensionilõhede vähendamine, võideldes seeläbi naiste vaesusega; iii) naiste ja meeste võrdse osalemise edendamine otsuste vastuvõtmisel; iv) võitlus soopõhise vägivallaga ning ohvrite kaitsmine ja toetamine ning v) soolise võrdõiguslikkuse ja naiste õiguste edendamine kogu maailmas.
76. Praegu on naiste osalemine tööturul ELis ligikaudu 10 protsendipunkti madalam kui meeste puhul. Lisaks on nende palgad keskmiselt 16% madalamad ja neid edutatakse harvem juhtivatele ametikohtadele. Eelkõige on ELi suurimates börsil noteeritud äriühingutes naisi tegevjuhi ametikohtadel vähem kui 6%. Naiste majandusliku mõjuvõimu suurendamine on oluline samm soolise võrdõiguslikkuse suunas. Seda rõhutati ka sotsiaalõiguste sambas, mille Euroopa Ülemkogu kinnitas eelmise aasta novembris⁵³. Sooline vägivald on endiselt ulatuslik probleem ELis, kus iga kolmas naine langeb füüsilise vägivalla, seksuaalvägivalla või mõlema ohvriks⁵⁴.

---

⁵² Komisjoni talituste töödokument: „Strateegiline kohustus soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks aastatel 2016–2019“ (SWD (2015) 278 final), 3.12.2015.

⁵³ Euroopa Komisjoni õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat (aprill 2018). Aruanne naiste ja meeste võrdõiguslikkuse kohta Euroopa Liidus.

⁵⁴ Sooline vägivald on endiselt ulatuslik probleem ELis, kus iga kolmas naine langeb füüsilise vägivalla, seksuaalvägivalla või mõlema ohvriks. Allikas: Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. (märts 2014). „Naistevastane vägivald: ELi hõlmav uurimus“. Aruanne peamiste tulemuste kohta.

77. Komisjon kasutab kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid, et saavutada oma strateegilises kohustuses seatud prioriteedid. Need hõlmavad järgmist: i) kehtivate õigusaktide järelevalve, muu hulgas sellistes valdkondades nagu palgadiskrimineerimine, juurdepääs kaupadele ja teenustele, seksuaalse ahistamise keelamine töökohal, rasedate töötajate kaitsmine, sealhulgas vallandamise eest, miinimumstandardid ohvrite õiguste kohta ning Euroopa lähenemiskeeld; ii) uute õigusaktide ettepanekute tegemine, näiteks sellistes valdkondades nagu tasustatud isa-, vanema- ja hoolduspuhkuse kehtestamine kõikidele töötajatele, sealhulgas mitteülekantavad vanemapuhkused isadele ja emadele, ning läbipaistvuse suurendamine suurimate börsil noteeritud äriühingute juhtorganite valimisel ning iii) Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooniga (Istanbuli konventsioon)⁵⁵ ühinemine.
78. Komisjon kohaldab ja rakendab ka mitmeid poliitikameetmeid, nagu: i) soolise palgalõhe vähendamist käsitlev ELi tegevuskava,⁵⁶ mis hõlmab ulatuslikku ja sidusat kogumit rohkem kui 20st konkreetsest meetmest, mis tuleb ellu viia aastatel 2018–2019; ning ii) liikmesriikide jälgimine iga-aastase Euroopa poolaasta majandusjärelevalve protsessi käigus. Komisjon rahastab kodanikuühiskonna algatusi ning siseriiklike ametiasutuste projekte oma õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programmi kaudu ning panustab koostöös Eurostati ja Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudiga (EIGE) soolist võrdõiguslikkust käsitlevate kvaliteetsete võrreldavate andmete kogumisse kõikidest ELi liikmesriikidest.

---

⁵⁵ Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon, CETS nr 210, 11.5.2011.

⁵⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele: ELi tegevuskava aastateks 2017–2019. Soolise palgalõhe vähendamine, (COM(2017) 678 final, 20.11.2017).

Naabruspoliitika ja laienemisläbirääkimised

79. Euroopa naabruspoliitika 2015. aasta ülevaates⁵⁷ toodi eraldi välja, et tehakse täiendavaid jõupingutusi, et süvalaiendada ja tugevdada ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 (naiste, rahu ja julgeoleku kohta) ja selle jätkuresolutsioonide rakendamist ning sooperspektiivi integreerimist ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika kavandamisse, rakendamisse ja läbivaatamisse. Lisaks märgiti 2017. aastal ELi liikmesriikide ja kuue idapartnerluse Ida-Euroopa partnerriigi poolt vastu võetud 2020. aastaks seatud 20 eesmärgiga seoses, et sooline võrdõiguslikkus on valdkondadevaheline küsimus. Seda küsimust käsitletakse ka mitmes eraldiseisvas eesmärgis, mis on seotud julgeolekualase koostöö tugevdamisega, eelkõige selleks, et toetada konfliktide lahendamist ja kriisiennetust.
80. 2016. aasta teatises ELi laienemispoliitika kohta⁵⁸ rõhutati, et tuleb pingutada, et tagada naiste ja meeste võrdsus, eelkõige tööturul, ja leida lahendus soopõhisele vägivallale. Kõik laienemisprotsessis osalevad riigid peale ühe on ratifitseerinud Istanbuli konventsiooni, milles on eraldi artikkel olukordade kohta relvakonfliktides ning rahu ajal (artikkel 2.3). Suuremaid jõupingutusi oodatakse idapartnerluse riikidelt, kes ei ole veel konventsiooni ratifitseerinud.
81. Naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava ning soolise võrdõiguslikkuse teine tegevuskava on mõlemad asjakohased poliitilised raamistikud, et kaotada kõik diskrimineerimise ja vägivalda vormid, mille all naised ja tütarlapsed kannatavad. Vastuseks lahendamata konfliktidele ja halvenenud julgeolekuolukorrale mõnes Euroopa naabruspoliitika piirkonnas on rakendatud mitmeid meetmeid. Nende eesmärk on: i) suurendada naiste osalemist rahu kindlustamise algatustes; ii) suurendada kohalike sidusrühmade suutlikkust kohaliku tasandi konfliktide ennetamise protsessides ning iii) tugevdada asutusesiseseid julgeolekualaseid eksperditeadmisi, et töötada välja terviklik lähenemisviis vägivaldse äärmusluse ennetamiseks.

---

⁵⁷ Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Euroopa naabruspoliitika ülevaade (JOIN (2015) 50 final), 18.11.2015.

⁵⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: 2016. aasta teatis ELi laienemispoliitika kohta (COM(2016) 715 final), 9.11.2016.

Välispoliitika vahendid

82. Vastavalt määrusele, millega luuakse stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend,⁵⁹ on sooline võrdõiguslikkus ja naiste mõjuvõimu suurendamine valdkondadevaheline küsimus, mis tuleb võimaluse korral lisada kõikidesse meetmetesse, sealhulgas programmide koostamisse. Määruse põhjenduses 7 viidatakse naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevatele ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidele 1325 ja 1820, rõhutades vajadust võidelda konfliktiolukordades esineva naistevastase vägivalla vastu ning soodustada naiste osalemist rahu kindlustamisel.
83. Määruse⁶⁰ artikkel 3, mis käsitleb reageerimist kriisiolukordadele või tekkivatele kriisiolukordadele, et konflikte ennetada, hõlmab konkreetseid sätteid ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 rakendamise toetamise kohta. Nende eesmärk on: i) tagada kriisi- ja konfliktiolukordades naiste ja laste erivajaduste piisav rahuldamine; ii) tagada naisvõitlejate olukorra arvessevõtmine meetmete puhul, mis on seotud endiste võitlejate ja nende perekondade demobiliseerimise ja kodanikuühiskonda taasintegreerimisega; ning iii) suurendada naiste rolli kodanikuühiskonna arengus ja nende osalemist poliitilistes protsessides ja tsiviiljärelevalves julgeolekusüsteemi üle.

---

⁵⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 230/2014, millega luuakse stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend. (ELT L 77, 15.3.2014, lk 1).

⁶⁰ Määrus (EL) nr 230/2014.

84. Nähes stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi toetamiseks uue abivahendina ette suutlikkuse suurendamise julgeoleku ja arengu toetamiseks,⁶¹ saab EL toetada tõhusamalt partnerriike, et aidata neil suurendada oma suutlikkust kriise ennetada ja neid ohjata. Stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi loomist käsitleva määruse muutmine võimaldab toetada neid sõjalisi osalejaid, kes täidavad arengu ning arenguks vajaliku julgeoleku tagamisega seotud ülesandeid, erandlike ja selgesti määratletud asjaolude korral: kui mittesõjalised osalejad ei saa neid täita, kui riiklike institutsioonide toimimine või inimõiguste kaitse on ohus või kui asjaomane partnerriik ja EL on ühel meelel selles, et sõjalised osalejad on keskse tähtsusega kestliku arengu jaoks vajalike tingimuste säilitamiseks, loomiseks või taasloomiseks, muu hulgas kriisi ja ebakindluse või ebastabiilsuse olukorras. Suutlikkuse suurendamise kaudu julgeoleku ja arengu toetamise raames võetud meetmete puhul võetakse arvesse naiste erivajadusi konkreetsetes kriisi- ja konfliktiolukordades.

---

⁶¹ Ühisteatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: „Julgeoleku ja arengu toetamine suutlikkuse suurendamise kaudu – partnerite toetamine kriiside ärahoidmisel ja ohjamisel“, (JOIN (2015) 17 final), 28.4.2015.

II lisa: Sõnastik

Sõnastikus selgitatakse mõnede käesolevas dokumendis sagedasti esinevate terminite kasutust.

Kaksiklähenedamisviis

Alates 1996. aastast on komisjon pühendunud kaksiklähenedamisviisi rakendamisele soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks. See lähenemisviis hõlmab soolise aspekti süvalaiendamist kõikidesse poliitikavaldkondadesse ning ka erimeetmete rakendamist soolise ebavõrdsuse kaotamiseks, ennetamiseks või parandamiseks. Mõlemad lähenemisviisid on omavahel tihedalt seotud ning üks ei saa asendada teist⁶².

Erimeetmed

Teatava rühma jaoks loodud meetmed, mille eesmärk on kaotada diskrimineerimine ja seda ennetada või eemaldada puudused, mis tulenevad olemasolevatest hoiakutest, käitumisest ja struktuuridest. Meetmed, mille eesmärk on soodustada teatavatesse rühmadesse kuuluvate inimeste (käesoleval juhul naiste) juurdepääsu õigustele, mis on neile tagatud samal määral kui muudesse rühmadesse kuuluvatele inimestele (käesoleval juhul meestele)⁶³.

Sugu

Sugu (soolisus) osutab meheks ja naiseks olemisele, naiste ja meeste ning tüdrukute ja poiste suhetele ning naistevahelistele ja meestevahelistele suhetele omistatavatele sotsiaalsetele atribuutidele ja võimalustele. Need omadused, võimalused ja suhted on sotsiaalselt konstrueeritud ning need õpitakse selgeks sotsialiseerumise käigus. Need muutuvad ajas ja ruumis. Sugu määrab, mis on konkreetses olukorras naisele või mehele lubatud ja tema juures väärtustatud.

---

⁶² <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>.

⁶³ http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions#Specific_actionmeasure

Sugu/soolisuus ei ole sama mis „bioloogiline sugu“. Bioloogiline sugu osutab meeste ja naiste vahelistele bioloogilistele erinevustele. Need erinevused on universaalsed ja ajatud. Need ei muutu ruumis (erinevad riigid) või ajas (erinevad ajavahemikud⁶⁴).

Enamikus ühiskondades on naiste ja meeste vahel erinevused ja ebavõrdsused, mis puudutavad nende kohustusi, tegevusi ja ligipääsu ressurssidele ning nende kontrolli- ja otsustusvõimalusi. Sugu on osa laiemast sotsiaalkultuurilisest kontekstist. Sotsiaalkultuurilise analüüsi teised olulised kriteeriumid on klass, nahavärv, vaesus, rahvus ja vanus. Relvakonflikti ajal ja pärast konflikti soorollid ja sugudevahelised suhted sageli muutuvad. Oluline on märkida, et soo puhul ei peeta silmas üksnes naisi, vaid teatud olukordades sotsiaalselt konstrueeritud erinevusi naiste ja meeste vahel, mis võivad põhjustada erinevusi juurdepääsul võimule, tervisele, teadmistele jne. Sooperspektiiv puudutab seega ka meeste rolli.

Sooline võrdõiguslikkus

See osutab naiste ja meeste ning tüdrukute ja poiste võrdsetele õigustele, kohustustele ja võimalustele. Võrdõiguslikkus ei tähenda, et naised ja mehed muutuvad samasuguseks, vaid et naiste ja meeste õigused, kohustused ja võimalused ei olene sellest, kas nad on sündinud naise või mehega. Sooline võrdõiguslikkus eeldab, et nii naiste kui ka meeste huvide, vajaduste ja prioriteetidega arvestatakse ning seega tunnustatakse naiste ja meeste eri rühmade mitmekesisust. Sooline võrdõiguslikkus pole naiste teema, vaid puudutab samavõrd ka mehi. Naiste ja meeste võrdõiguslikkus on inimõiguste küsimus ja jätkusuutliku inimesekeskse arengu ja demokraatia eeldus ja indikaator⁶⁵.

---

⁶⁴ <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>

⁶⁵ <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>

Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine

Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine on poliitiliste protsesside (ümber)korraldamine, parandamine, arendamine ja hindamine, et soolise võrdõiguslikkuse aspekt oleks lõimitud kõikidesse poliitikatesse kõikidel tasanditel ja kõikides etappides inimeste poolt, kes osalevad tavaliselt poliitikakujundamises⁶⁶. Soolise perspektiivi süvalaiendamine tähendab, et tuleb hinnata mis tahes kavandatud tegevuse, sh seaduse, poliitika või programmi mõju naistele ja meestele kõikides valdkondades ja tasanditel. See aitab muuta naiste ja meeste probleemid ning kogemused poliitikate ja programmide kavandamise, rakendamise, jälgimise ja hindamise osaks kõikides poliitilistes, majanduslikes ja sotsiaalsetes sfäärides, et naised ja mehed saaksid võrdselt kasu ning ebavõrdsust ei põlistataks. Lõplik eesmärk on saavutada naiste ja meeste võrdõiguslikkus⁶⁷.

Kogu ELi välistegevus konfliktidest mõjutatud ja ebakindlates olukordades peaks põhinema põhjalikul konfliktianalüüsil, mille aluseks on põhjalik sooline analüüs, eesmärgiga muuta konfliktseid sotsiaalseid suhteid ja sotsiaalseid norme.

Kõikide konflikti- või riskiolukordades rakendatavate konfliktiennetus- ja muude poliitikameetmete puhul tuleb välja töötada konkreetsed soolise võrdõiguslikkuse eesmärgid, mis annavad hea aluse soolist võrdõiguslikkust arvessevõtvatele lähenemisviisidele ja edusammude jälgimisele. Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise oluline osa on tagada, et kõik üldised eesmärgid on sootundlikud (kehtestades näiteks otsustustasandi ametikohtade jaoks läbipaistvad ja sootundlikud kriteeriumid), mille tulemuseks oleks sooperspektiivi integreerimine üldisesse protsessi.

---

⁶⁶ <https://www.coe.int/en/web/genderequality/what-is-gender-mainstreaming>

⁶⁷ <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>

Sooline analüüs

Sooline analüüs on uurimine, kuidas soorollide, tegevuste, vajaduste, võimaluste ja õiguste erinevused mõjutavad naisi, mehi, tüdrukuid ja poisse konkreetses olukorras või kontekstis. Soolise analüüsiga uuritakse naiste ja meeste vahelisi suhteid ja nende juurdepääsu ressurssidele ja kontrolli nende üle ning piiranguid, mis neil üksteise suhtes on. Sooline analüüs tuleks integreerida kõikide valdkondade hindamistesse või olukorra analüüsidesse, et tagada, et sooline ebaõiglus ja ebavõrdsus võetavate meetmete tõttu ei süveneks ning et võimaluse korral edendatakse suuremat võrdsust ja õiglust sugudevahelistes suhetes.

Tagamaks et meetmed ei teeks kahju, peaks kõikide konfliktidest mõjutatud ja ebakindlates olukordades võetavate ELi meetmete aluseks olema konfliktianalüüs, mis hõlmab põhjalikku soolist analüüsi, s.t seda, et meetmete puhul võetakse arvesse naiste ja meeste võimalikku erinevat olukorda ja eri elanikkonnarühmade vahelisi võimusuhteid nii ühiskonna ametlikes kui ka mitteametlikes institutsioonides.

Sooline analüüs näitab sool põhinevaid kaasamis- ja väljajätmismustreid ning paljusid muid tegureid, nagu näiteks sotsiaal-majanduslik kuuluvus, rahvus ja usk, vanus, puue, võimed, geograafiline päritolu, seksuaalne sättumus, perekonnaseis, vanemaks olemine, haridustase jne, ning seetõttu on see sisulise olukorra- ja konfliktianalüüsi oluline osa.

Seksuaalne ja sooline vägivald

Seksuaalne ja sooline vägivald on katusmõiste tähistamaks igasugust isiku tahte vastaselt toimepandud kahjustavat tegevust, mis põhineb sotsiaalselt ettekirjutatud (soolistel) erinevustel meeste ja naiste vahel. Seksuaalse ja soolise vägivallana käsitatavaid tegusid toime pannes rikutakse mitmeid rahvusvaheliste instrumentide ja konventsioonidega kaitstud universaalseid inimõigusi. Paljud – kuid mitte kõik – seksuaalse ja soolise vägivalla vormid on siseriikliku õiguse ja poliitika kohaselt seadusevastased ja kuulutatud kuriteoks. Üle maailma on seksuaalsel ja soolisel vägivallal suurem mõju naistele ja tüdrukutele kui meestele ja poistele. Tähtis on siiski märkida, et ka mehed ja poisid võivad olla soolise vägivalla, sealhulgas seksuaalse vägivalla ohvriks.

Seksuaalse vägivalla määratlust ei ole kokku lepitud. Üldiselt kohaldatavad määratlused hõlmavad mis tahes seksuaalse olemusega tegu või seksuaalse olemusega teos osalemise katset, mis on pealesunnitud.

Vägistamine ja muud seksuaalse vägivalla vormid, mis on toime pandud rahvusvahelise või riigisisese relvastatud konflikti käigus, on rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumised. Kõik relvastatud konflikti osapooled peavad järgima seksuaalse vägivalla keeldu.

Kõikidel riikidel on kohustus võtta kuriteo toimepanijad vastutusele. Vägistamine ja muud seksuaalse vägivalla vormid on keelatud lepinguõiguse kohaselt (neljas Genfi konventsioon ning selle 1. ja 2. lisaprotokoll) ja nii rahvusvahelise kui ka riigisiseste relvastatud konfliktide suhtes kohaldatava tavaõiguse kohaselt⁶⁸.

---

⁶⁸ <https://www.icrc.org/en/document/sexual-violence-armed-conflict-questions-and-answers>
<https://www.icrc.org/eng/resources/documents/statement/2013/united-nations-women-statement-2013-10-16.htm>

„Sooline vägivald” ja „naistevastane vägivald” on mõisted, mida kasutatakse tihti vaheldumisi, kuna enamasti kasutavad soolist vägivalda naiste ja tütarlaste suhtes mehed. Siiski on oluline säilitada selle kontseptsiooni „sooline” aspekt, kuna see rõhutab asjaolu, et naistevastane vägivald on naiste ja meeste vaheliste ebavõrdsete võimusuhte väljendus⁶⁹.

Seksuaalne vägivald on see, kui seksuaalse vägivalla toimepanija paneb ühe või mitme isiku suhtes toime seksuaalse olemusega teo või sunnib neid isikuid vägisi seksuaalse olemusega teos osalema kas jõuga ähvardamise või sunni teel, tekitades sellele isikule või nendele isikutele näiteks hirmu vägivalla, survestamise või kinnipidamise ees, psühholoogilist survet või kuritarvitades oma võimu, kasutades ära sundolukorda või sellise isiku või isikute võimetust anda oma tõeline nõusolek⁷⁰.

Seksuaalne ärakasutamine ja kuritarvitamine

Seksuaalne ärakasutamine on tegelik sugulise iseloomuga ärakasutamine või selle katse kellegi haavatavust, võimuerinevust või usaldust ära kasutades, sh teise seksuaalsest ärakasutamisest rahalist, sotsiaalset või poliitilist kasu saades. Seksuaalne kuritarvitamine on tegelik sugulise iseloomuga keheline sekkumine või sellega ähvardamine, kasutades jõudu või olles ebavõrdses positsioonis⁷¹.

EL tagab nulltolerantsi seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise suhtes. See saavutatakse vastutusmehhanismidega, mis on välja töötatud kõikide ELi töötajate, siirdud või muu toetava personali, sealhulgas lähetatud või lepinguliste töötajate jaoks. Mehhanismide abil tegeletakse kiiresti, tõhusalt ja õiglaselt kõikide väidetavate seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise juhtumitega.

Käitumisjuhendite ja käitumishormide rikkumisi käsitlevate mehhanismidega tegelevad juhtkond ja personaliüksused, mitte inimõiguste ja sooküsimuste nõustajad.

---

⁶⁹ <http://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence>

⁷⁰ Rahvusvahelise Kriminaalkohtu pädevusvaldkonda kuuluvate kuritegude elemendid.

⁷¹ Kooskõlas ÜRO standarditega (ST/SGB/2003/13) ja määratlusega, mis on esitatud 2018. aasta märtsi dokumendis „*Upgraded Generic Standards of Behaviour*“ (Ajakohastatud üldised käitumishormid) (6877/18).

Seire

Pidev protsess, mille eesmärk on jälgida kindlate parameetrite alusel teavet ja tagada eesmärkide täitmine.

Läbivaatamine

Sekkumise tulemuslikkuse perioodiline hindamine, keskendudes eelkõige operatiivsele mõõtmele.

Hindamine

Tõendite süstemaatiline kasutamine, et hinnata, kui hästi poliitikameetmed oma eesmärke saavutavad, ning eelkõige, miks nad on tõhusad või mitte.

III lisa: ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1325 ja sellele järgnenud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonid naiste, rahu ja julgeoleku kohta

ÜRO Julgeolekunõukogu poolt 31. oktoobril 2000. aastal vastu võetud resolutsioon 1325 on esimene julgeolekunõukogu resolutsioon, milles käsitletakse relvakonfliktide ebaproportsionaalset ja ainulaadset mõju naistele. Resolutsiooniga 1325 tugevdatakse rahvusvahelisel ja piirkondlikul tasandil varem naiste, rahu ja julgeoleku osas võetud juriidilisi kohustusi ja konventsioone ning kehtestatakse mitmed uued põhimõtted. Selles rõhutatakse, kui tähtis on naiste võrdväärne ja sisuline aktiivne osalemine konfliktide ärahoidmisel ja lahendamisel, rahuläbirääkimistes, rahu kindlustamisel, rahuvalvemissioonidel, humanitaarabi andmisel ja konfliktijärgses ülesehitustöös. Resolutsioonis kutsutakse liikmesriike üles tagama naiste võrdne osalemine ja täielik kaasatus kõikides rahu ja julgeoleku säilitamise ja edendamise jõupingutustes. Lisaks kutsutakse selles kõiki osalejaid tungivalt üles suurendama naiste osalemist ning võtma soolisi aspekte arvesse kõikides ÜRO rahu- ja julgeolekualastes pingutustes, sealhulgas desarmeerimise, demobiliseerimise ja taasintegreerimise ning julgeolekusektori reformi protsessis.

ÜRO Julgeolekunõukogu võttis 19. juunil 2008 vastu resolutsiooni 1820, mis käsitleb seksuaalset vägivalda konfliktiolukorras ning milles selgesõnaliselt sedastatakse, et sõjataktilana seksuaalse vägivalla kasutamise ning rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säilitamise vahel on selge seos. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1820 tugevdatakse resolutsiooni 1325, tunnistades, et seksuaalne vägivald on sageli laiaulatuslik ja süstemaatiline ning võib takistada rahvusvahelise rahu ja julgeoleku taastamist. Julgeolekunõukogule on nüüd antud selged volitused seksuaalse ja soolise vägivallaga tegelemiseks, sealhulgas kehtestada sanktsioone ja korraldada koolitusi konfliktipiirkonnas asuvatele töötajatele selle kohta, kuidas sellist vägivalda tõhusamalt ära hoida ja sellele reageerida. Resolutsioonis rõhutatakse, et relvakandjate poolt tsiviilisikute suhtes toimepandav seksuaalne vägivald on sõjakuritegu, ning nõutakse relvakonflikti osalistelt viivitamatult asjakohaste meetmete võtmist, et kaitsta tsiviilisikuid seksuaalse vägivalla eest, sealhulgas vägesid koolitades ja jõustades distsiplinaarmedeid.

30. septembril 2009 vastu võetud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonis 1888 kinnitatakse taas, et seksuaalne vägivald teravdab relvastatud konflikte ja takistab rahvusvahelist rahu ja julgeolekut. Resolutsioonis nõutakse ühtlasi otsustavaid meetmeid konfliktidega seotud seksuaalse vägivallaga tegelemiseks ja ekspertide meeskondade lähetamist konfliktiolukorras toime pandava seksuaalvägivalla juhtumite korral. Sellele järgnenud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1889, mis võeti vastu 5. oktoobril 2009, keskendub konfliktijärgsele rahu kindlustamisele ja naiste osalemisele rahuprotsesside kõigis etappides ning selles kutsutakse üles töötama välja näitajad ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 (2000) rakendamise mõõtmiseks.

ÜRO Julgeolekunõukogu võttis 16. detsembril 2010 vastu resolutsiooni 1960, milles korratakse üleskutset lõpetada konfliktiolukorras toime pandav seksuaalse vägivald ja töötada välja loetellu kandmise mehhanism. Resolutsioon saadab selge poliitilise sõnumi, et seksuaalsel vägivallal on tagajärjed, sealhulgas peasekretäri aastaaruannetes loetellu kandmine, küsimuse arutada andmine ÜRO sanktsioonide komiteele ja Rahvusvahelise Kriminaalkohtule, rahvusvaheline hukkamõist ja reparatsioonidega seotud kohustused.

ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 2106 võeti vastu 24. juunil 2013, eesmärgiga täita ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1325 seoses võetud kohustusi ning pigem järgida olemasolevaid struktuure ja algatusi kui luua uusi. Lisaks sellele keskendutakse selles naiste osalemisele seksuaalse vägivalla vastu võitlemises ning toetatakse õiguskanalite kasutamist.

ÜRO Julgeolekunõukogu võttis 18. oktoobril 2013 vastu resolutsiooni 2122, milles esitatakse konkreetsete meetodid naiste vähese osalemise vastu võitlemiseks ja tunnistatakse vajadust käsitleda relvakonfliktide ja naiste julgeolekut ohustavate tegurite algpõhjuseid, kinnitades selgesõnaliselt vajadust töötada välja püsivat rahu käsitlev integreeritud lähenemisviis. Resolutsioonis luuakse seos ka desarmeerimise ja soolise võrdõiguslikkuse vahel, viidates relvakaubanduslepingule.

13. oktoobril 2015 vastu võetud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonis 2242 kutsutakse üles viima läbi strateegiate ja ressursside hindamise naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava rakendamist silmas pidades ning kutsutakse üles täiendavalt rahastama sootundlikku koolitust, analüüsi ja programme. Samal ajal rõhutatakse selles, kui oluline on koostöö kodanikuühiskonnaga, ja nõutakse soo käsitlemist valdkondadevahelise küsimusena vägivaldse äärmusluse vastase võitluse / terrorismivastase võitluse tegevuskavade osana.

Lisaks on naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava veelgi laiendatud kahe hilisema ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga, nimelt resolutsioonidega nr 2272 (2016) seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise kohta ning nr 2331 (2016) inimkaubanduse kohta konfliktiolukordades.

IV lisa: Naiste, rahu ja julgeoleku valdkonna poliitikameetmete mittetäielik loetelu

- Naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 rakendamine ELi poolt – laiaulatuslik lähenemisviis, Euroopa Liidu Nõukogu (2008 – dok 15671/1/08)
- Naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 rakendamine ELi poolt – laiaulatusliku lähenemisviisi näitajad (2010 – dok 11948/10)
- Naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 rakendamine ELi poolt – aruanne laiaulatusliku lähenemisviisi ELi näitajate kohta (2011 – dok 9990/11)
- ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni (naiste, rahu ja julgeoleku kohta) rakendamine ÜJKP missioonide ja operatsioonide raames (2012 – dok 7109/12)
- Inimõigused ja demokraatia: ELi strateegiline raamistik ja ELi tegevuskava (2012 – dok 11855/12)
- Naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 rakendamine ELi poolt – teine aruanne laiaulatusliku lähenemisviisi ELi näitajate kohta (2014 – dok 6219/14)
- Mitteametlik dokument seksuaalse vägivalla lõpetamise kohta konfliktiolukordades. ELi tasandi praktilise tegevuse juhend (2014 – dok PSC MD 155/14)
- Eduaruanne. Mitteametlik dokument seksuaalse vägivalla lõpetamise kohta konfliktiolukordades. ELi tasandi praktilise tegevuse juhend (2015)
- ELi panus naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevasse ülemaailmsesse uuringusse (2015 – dok 7595/15)
- Soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava (2016–2020) ELi välissuhetes (2015 – dok 13201/15) ja sellega seotud komisjoni talituste ühine töödokument (2015 – dok SWD (2015) 182 final)
- Euroopa Komisjoni dokument „Strateegiline kohustus soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks aastatel 2016–2019“ (2015 – dok SWD (2015) 278 final)
- Inimõigused ja demokraatia: ELi tegevuskava (2015 – dok 10897/15)
- ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 15. aastapäev ja ülemaailmne läbivaatamine – ELi ja liikmesriikide kohustused (2015 – dok 12904/15)

- Euroopa Liidu üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia (2016)
- Nõukogu järeldused Euroopa Liidu üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia kohta (2016 – dok 13202/16)
- ELi üldine strateegia: julgeolekut ja kaitset käsitlev rakenduskava (2016 – dok 14392/16)
- Nõukogu järeldused ELi üldise strateegia rakendamise kohta julgeoleku- ja kaitsevaldkonnas (2016 – dok 14149/16)
- Aruanne inimõiguste ja soolise võrdsuslikkuse Euroopa Liidu ühisesse julgeoleku- ja kaitsepoliitikasse integreerimist käsitleva lähteolukorra analüüsi kohta (2016 – dok 15726/16)
- ELi ÜJKP tsiviilmissioonide tegevus- ja distsipliinjuhend (2016 – dok 12076/16)
- *Upgraded Generic Standards of Behaviour for CSDP Missions and Operations* (Ajakohastatud üldised käitumisnormid ÜJKP missioonidel ja operatsioonides) (2018 – dok 6877/18)
- Naisi, rahu ja julgeolekut käsitlevate ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide 1325 ja 1820 rakendamine ELi poolt – laiaulatusliku lähenemisviisi muudetud näitajad (2016 – dok 10805/16)
- Teine eduaruanne. Mitteametlik dokument seksuaalse vägivalla lõpetamise kohta konfliktiolukordades. ELi tasandi praktilise tegevuse juhend (2016 – dok PSC MD 17/16)
- Kolmas eduaruanne. Mitteametlik dokument seksuaalse vägivalla lõpetamise kohta konfliktiolukordades. ELi tasandi praktilise tegevuse juhend (2016 – dok 14329/16)
- *2017/NON-PAPER EEAS PAG informal ROADMAP & WORK PLAN on Gender/Gender Equality, Women's Empowerment and the implementation of UNSC Resolution 1325 on Women, Peace and Security* (Mitteametlik dokument. Euroopa välisteenistuse peanõunik sooküsimustes. Mitteametlik tegevuskava ja töökava soo / soolise võrdsuslikkuse, naiste mõjuvõimu suurendamise ning naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 rakendamise kohta (2017 – dok WK 665/2017 INIT)
- Euroopa arengukonsensus (2017 – dok 9459/17). Ühisteatis. Vastupanuvõime strateegiline käsitlus ELi välistevõimuses (2017 – dok JOINT (2017) 21 final.